

Māārko

Taayta

Siriintēet, yēē /kikēēsirē āk wōlēē /kikēēsirēē:
 /Kiisōōtyinē kule kisirē :Māārko lōkōōywēchu bo soboontaab Yēesu āk yiisyēēnyii. Ku āybēeryoo :Māārko, kinyōōr bārooyinto nyēē kikas Yēesu ānkuyēbchi yiit ng'aleekyii ām Yēērusālēēm ānkōōyēnchi. Nto lētuunoo, chokunoomnyo :Māārko āk Bāwulō ākoo Barnaaba ām baanta nyēē kyoomtoote ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Kiyēētyēēchinoot :inee Bētērō ām bēsyōōsyēk chēē chaang' nyēē /kiisōōtyinē kule ng'aleek chēē chaang' chēē kisir kurubta keey āk Yēesu ku chēē kirārchinē :Bētērō.

/Kikēēsirchinē kitaabuuni biikaab Kiriistō choo kimā Yuutayeeek. Mēēnkētāktōōs :kēnyiiit nyēē /kikēēsirēē nteenee /kiisōōtyinē kule imuuchē ku kwēēnuutaab kēnyiiitaab 45 ākoy 55 KK. -/Mākiinkētē mbo kubooyiit man yoo /kikēēsirē kitaabuuni bo Māārko /kumanaakesir nyēbo Mataayo nto /kikiikeesir. /Kēēbērē kitinyē man :booyik choo kisimkunam ng'ālyoontēētaab Yēyiin yoo kimwoowēēch kule kitaabuutaab Mataayo :nyēbo taay /keesir. Yoo /kākiikuykuuchiin kitaabuunechu tukwaay, tookunoot kule kiinkētē :Māārko kiyēē mii kitaabuutaab Mataayo ānkuyēyiisyēē ng'aleek alak chēbo kitaabuunaata. Manaatewech :Māārko komoswookik choo mānāmē keey āk biiko choo mā Yuutayeeek. Ibānyboonyē komoswookik choo nāmē keey āk ātēbuutēkaab Yuutayeeek choo kitōsōsyinē bichoo kōōnkēt.

Kiyēē mii āriit āk nyēē āmu: Ng'āloolēē :Māārkō miisin *kiyēē kiyey* :Yēēsu kusiir *kiyēē kimwa*. Ikiimē kurubta keyy āk kāāmuukēywēēkaab Yēēsu kooraraach, kootyaakta ānkōōsoob biich. Ikwēnyē miisin kule Yēēsu ku Motwooriintēētaab Yēyiin ānku Lakwanyii. Ibooru :tukuukaab kwōng'uut, kāāsoobsēēt, kaatyaaktaayeetaab biiko ām wōlēē mii :tāmirmirook chēē miyootēch, kāāmuukēywēēkyii kunyōōchi biiko kaat choolwookātēēng'waa, kule inee ku lakwataab Yēyiin.

Toowunēē :kitaabuuni lōkōōywēēkaab yiisyēētaab Yēēsu ām wōlēē mii :biiko yoo kyoomu kule kāākuchō :bāytooyiisyēētaab Yēyiin kōōrēēt. Twēchē :Māārkō kunyil chēē chaang' kule /kikēēkwērtoochi Yēēsu *murtooywoontēēt kuyēk kēēlto nyēē kēēchoomnyo Yēyiin āk biiko. /Kikiing'woonchi Yēēsu kubo ng'ōōkiswookikyoo (kas kur. 8:31; 9:31; 10:33-34, 45). /Kikiibanybaany miisin ng'aleekaab wiikiit nyēbo lētuut nyoo /kikēēkwērtoochinē Yēēsu murtooywoontēēt /ankiiteryeechee ng'eeteenyii bo meet āk yoo /kikēēyibē kuwo barak.

Kāroomēch :lōkōōywēēchu ām wōlēē mii :biiko tukul ām kōōrēēt āmēēbērē Yuutayeek baateey. Ibooru :ng'ālyoontēēt 'Kiriistōōs' ām kuutiitaab Kirikiik āk ng'ālyoontēēt 'Maasyaak' (Meesaaya) ām kuutiitaab Iburaneek kule 'nyēē ng'aabaat', ānkwoorōōru chiito nyēē kiikuchōb :Yēyiintēēt ānkōōkoochi yiisyēēt nyēē kiikutōōlchi. / Kēēyēyiisyēē kaaynaani kurubta keyy āk nyoo ityooktooy biich āk bāytooyiintēēt nyoo kiikukanyaany :Yuutayeek ām kēnyii chēē chaang' ānku nyoo twekaat miisin ām kiyēē kimwoowu

:wōrkooyikaab Yēyiin ām Kiirootyeet nyoo bo Kēny. Ibooru :komoswookik chēē chaang' choo twēchē :Kiirootyeet nyoo Lēēl nyoo bo Kēny kule mēēbērē kimuru buch :chōnēētaab Kiriistō, nteenee kimiitē chōbuutēkaab Yēyiintēēt kung'eetee kēnyiis āk kēnyiis. / Kēēyēiisyēē ng'ālyoontēēt 'wēritaab' ām kuutiitaab Iburaneek ām kēēlto nyēē baraay āmā baateey lakwataab anum ām yyootēēt. I-ārōoru kērkēyinto ām ātēbuutēk ām kwēēnuutaab 'wēēriit' āk 'kwaan'. Mii mbo :kērkēyinto nyēē wuu nyooto yoo / kākēēlē 'leekweet' kuuyu kēēyēku :tukul lōkōkaab Yēyiin kubo kule inee :nyēē kiyēyēēch ankeekerkeeye āk inee ām kēēlto ake. Yēku :biiko tukul lōkōkaab Yēyiin ām tāmirmiryēēt yoo kēēyēnchi Yēēsu, ng'ālyoo nyēē ibooru kule / kiikēēnyōōchi kaat choolwookātēēng'waa ānkōōkōōwut bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

Kiyeyta :Yoowaana kēēltaab Yēēsu

(Mataayo 3:1-12; Luuka 3:1-18; Yoowaana 1:19-28)

¹ Lōkōōywēk :chu chēē kāroomēch chēbo Lakwataab Yēyiin, Yēēsu *Kiriistō.

² Kikiikumwooy :Yēyiin kēny kubununēē wōrkooyoontēēt Isaaya* kule,
 “+Māāyooctē kiiyookiintēēnyuu
 koonto wokuyēytoowuung' kēēlto.”†

³ /Kikeesir subak kule,
 “Miitē :kuut nyēē kuuru ām suurkwēēn kule,
 ‘Ōchōb keey,

1:1 Määrkö 3:11; 14:61; 15:39; Yēyuut. 10:37-40; Ibu. 2:3 * **1:2**
 Mwooyē :siruutēk alake kule 'wōrkooyik'. † **1:2** Mal. 3:1 **1:2**
 Luuka 1:76

ānkōōchuulchi Mokoryoontēēt kēēlto.’ ”†

⁴ Kiiyookiintonoo ku Bātisāniintēēt Yoowaana. Kyoomtooy ām kōōr nyēē suurkwēēn kule māchāktōōs :biiko kuweek ām miyootyēēt / ankeebatisan, sukunyōōchi :Yēyiin kaat.

⁵ King'eētyēē :biiko chēē chaang' Yēērusālēēm ākoo komoswookik tukul chēbo Yēēmēētaab Yuu-teeya bokukas lōkōōywēchoo bo Yoowaana. Nto yu kābokumwooy choolwookātēēng'waa /keebatisanee āynēētaab Yoortaan.

⁶ Kikiilaach :Yoowaana sireet nyēē / kikiikwoorunēē sabureekaab *tembes, ankumootee keey anweetaab suwe. Kyoomē taalamik ākoo kimnyeteet.

⁷ Kimwoochinootē biiko kule, “Yoo kaawaany kāānēētiisyēnyuu, mākuchō :chiito ake nyēē boonto kāāmuukēywēēk kubiira nyēē -maayemaat ārēēkyi kwēyōōnik.

⁸ Kaabatisaneenaak :anii bēēko, nteenee maku-batisaneenaak :inee Tāmirmiryēētaab Yēyiin.”

*/Kikeebatisan Yēēsu
(Mataayo 3:13-17; Luuka 3:21-22)*

⁹ Nto mii bēsyēēt ake, kuchōōnēē :Yēēsu Nāāsārēēt ām Yēēmēētaab Kalilaaya ankubatiseanee :Yoowaana āynēētaab Yoortaan.

¹⁰ Yu kāloong'unēē bēēko, kukas barak kuyootāktōōs ānkurēkyi :Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyēē wuu chēēbtuukē.

¹¹ Yooto, kumwooy :Yēyiin ām barak kule, “Inying' lakwanyuu nyēē āchāmē, ānkāāng'ērēkyinē.”

† **1:3** Isa. 40:3 **1:6** 2Bāy. 1:8 **1:8** Tyēēn. 51:7, 10-12 **1:11**
Toowu. 22:2; Tyēēn. 2:7; Isa. 42:1; Määrkō 9:7; 12:6; 2Bet. 1:17

*/Kikeetyem Yēesu ām suurkwēēn
(Mataayo 4:1-11; Luuka 4:1-13)*

12-13 Kukwēryoot bakeenke :Tāmirmiryēētaab Yēyiin Yēesu ākoy suurkwēēn, wōlēē kimii :nkicheek tyoong'iikaab wuuyēēt. Kiibuur :Yēesu wōlooto bēsyōōsyēk artam āmāmii :kiy nyēē kyoomē. Kutyem *:Kēniintēēt, kumii wōlooto. Yu kāwēēchi keey :Kēniintēēt, kukwa :malayikaanikaab Yēyiin ānkuyēētyēēchi.

*Kitoow :Yēesu kwaamtaat lōkōōywēkaab Yēyiin
(Mataayo 4:12-17; Luuka 4:14-15)*

14 Nto mii bēsyēēt ake yu /kabokeerat Yoowaana, kooyeey :Yēesu Yēmēētaab Kalilaaya kwaamtaat lōkōōywēk chēē kāroomēch chēē kikwoonēē wōlēē mii :Yēyiin.

15 Kimwooyē kule, “Kaakuyit :bēsyēēt! Kāākuyityook :bāytooyiisyēētaab Yēyiin! Oweeksee choolwookātēēng'woong' ānkōōyēnchi Lōkōōywēchu Kāroomēch.”

*Rubiikaab Yēesu chēbo taay
(Mataayo 4:18-22; Luuka 5:1-11)*

16 Nto mii bēsyēēt ake, kumii :Yēesu kuwēēsyētootēē sakaramteetaab Tōōliilēētaab Kalilaaya, kukas biiko āyēēng' chēē kimii kuwiirchinē nēētiinēk bēēko kunāmē *burburiinēk. Bichooto ku Simōōni ākoo ng'ēetaabkaamet Antereeya.

17 Kukuur :Yēesu icheek kule, “Orubwaa! +Maaneetaak wōlēē oysisuntooy biiko.”

18 Kubākooktooy bakeenke nēētiinēkwaa bo bur-buriinēk ānkurubē Yēēsu.

19 Yu keenaata :Yēēsu taay kisich, kukas biiko alak āyēēng' kumii mwēēnkēēng'waa kuyēytooy nēētiinēkwaa. Bichooto ku Yāākōbō ākoo ng'eetaabkaamet, Yoowaana wērichoo bo Sebetaayo.

20 Kukuur :Yēēsu nkicheek. Kukāsē kuu nyooto, kubākookyinē kwaan mwēēng' āk biiko chēē kimii kuyēchinē yiisyēēt ankurub Yēēsu.

Kāāmuukēywēēkaab Yēēsu

(Luuka 4:31-37)

21 Kiwo :Yēēsu ākoo rubiikyii Kaabernaam. Nto mii bēsyēētaab *Sabaato, kōōwut :tukul *kōōtaab saayeet ankooneet :Yēēsu biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

22 Kiilat :biiko wōlēē kiinēētitooy :Yēēsu. Kimēēnēētē kuu wōloo kiinēētitooy :kāānēētikaab kiruutēk, nteenee kiinēētē ām kāāmuukēywēēk.

23 Kimii kōyooto bo saayeet :chiito ake nyēē kiyyi-imē *:tāmirmiryēēt nyēē miyaat.

24 Kubōlchi :tāmirmiryoonoo Yēēsu kule, “Imāchēēnēēch nee oō, Yēēsu nyēbo Nāāsārēēt? Imāchē ibakacheech? Ntēē ānkētiing'! Inyiating' :nyoo ichurtaat ānkiiboontē kāāmuukēywēēkaab Yēyiin.”

25 Kōōburyoong'to :Yēēsu kule, “Siis, ankiichuwunee chiichi!”

26 Yu kāmwooy kuu nyooto, kōōsimsiim :tāmirmiryoonoo miyaat chiichoo. Kōōnchō ankuchuwunee chiichoo.

27 Kiilat :biiko tukul / ankeeteabee keey kule, “Ng'al nee :chu? Boonto :Yēesu kāāmuukēywēēk chēē imuuchē kōōnēētiisyēē ām kēēlto nyēē lēēl, āk chēē ibēbēētēē tāmirmirook chēē miyootēch ānkukāsyi!”

28 / Kikyaamtaatee ng'aleechaa Yēēmēētaab Kalilaaya kumukuul.

Kiisoob :Yēesu biiko chēē chaang'
(Mataayo 8:14-17; Luuka 4:38-41)

29 Yu kang'eetee :Yēesu ākoo rubiikyii *kōōtaab saayeet, kuba kaab Simōōni.

30 Kimnyoonē :cheebyoosyeetaab biikooy bo Simōōni. Yu /kākēēmwoochi Yēesu kule mnyoonē :cheebyoosyaanaa,

31 kuwo ankunam āwut kōōyyo. Kusob :cheebyoosyeet ānkubāyiis.

32 Yu kararakta :asiista, kukāākubēk :āsiiswēkaab *Sabaato, kōōmutyi :biiko Yēesu biiko tukul chēē kimnyoontōōs āk chēē kiyyimē :tāmirmirook chēē miyootēch.

33 Kibokōōruruuki keey :biiko chēē chaang' kurkat saang' ām kōōyoto kimii :Yēesu.

34 Kiisoob :Yēesu biiko chēē chaang' chēē kiboonto bōōrwoonik chēē kimakerkeey ānkōōbēbēēto tāmirmirook chēē chaang' chēē miyootēch. Kiker koong' :Yēesu tāmirmiroochoo kuuyu kiinkētē :icheek wōlēē wuu :inee.

Kyaamtaatee :Yēesu lōkōōywēk Kalilaaya tukul
(Mataayo 4:23-25; Luuka 4:42-44)

35 Yu kāng'ēēyēn :kōōrēēt, kung'eet :Yēēsu ānkuwo wōlēē kimālēēkitēē :chii wokusaay Yēyiin.

36 Nto bērē kusēw mbo :Simōōni kule mēēkumii :Yēēsu, kucheeng'aat.

37 Yu kunyōōr, kumwoochi kule, “Mii kuchēēng'iing' :biiko.”

38 Kulē :Yēēsu, “Māchāktōōs keebe komosta ake waa-amte lōkōōywēkaab Yēyiin, kuuyu chooto :chēē kyāāchōōnchinē.”

39 Kyaamtaatee :Yēēsu lōkōōywēk kooriikaab saayeet ām Kalilaaya tukul, ānkōōbēbēētootē tāmirmirook chēē miyootēch kung'ēētyēē biiko.

*Kiisoob :Yēēsu chii nyēē kiboonto makereen
(Mataayo 8:1-4; Luuka 5:12-16)*

40 Kichōōnchi :chiito ake Yēēsu bēsyēēt ake :nyēē kiboonto *makereenik. Kukutunyēē taayeetaab Yēēsu ānkumwoochi kule, “Mokoryoontēēt, yoo ichāmē, isooboo sāātililiitu kuuyu ānkētē kule imuuchē.”

41 Kuriiree :Yēēsu. Yooto, kōōyokooyto āwut ku-tiiny chiichoo ānkulēēnchi, “Āchāmē. Kunyi, itililitu!”

42 Kusob :chiichoo bakeenke.

43 Yu kāsob, kōōkāloonchi :Yēēsu kule,

44 “-Mēēmwoochi chii ake tukul ng'aleechu. Ntee-nee iwē ānkuwēēboorchi keey *kibkōrōs kukasing', siitooku kule 'kēētililiitu. Iyib tukuuk chēē ibirchinēē Yēyiin kōōnkōy /sikēēyēwuung' kōrōsēēk kuu wōloo kimwooytooy *:Muusa ām kiruutēk.”

45 Ānkoō kuwuu nyooto, kiwo :chiichoo ankwaamtaat lōkōōywēchoo. Ki yoo kēēwut

:Yēesu kiriing' ake tukul, kōōruruukyinē keey :biiko, kumāchē / kiisoob. Kiyey :ng'aleechaa kut mēēkōōwutē :Yēesu kiriinkōōsyēchoo kukāsē :biiko. Ānkoo kiibuurchinē keey :Yēesu taban wōlēē mālēēkitēē :chii, kitākukwoonchinē :biiko ām komoswookik tukul.

2

*Tinyē :Yēesu kāāmuukēy kunyōōchi biiko kaat
(Mataayo 9:1-8; Luuka 5:17-26)*

¹ Nto mii bēsyēēt ake, kooyeey :Yēesu Kaabernaam. Nyēē mā tyaa, kukas :biiko kule kāākuchō.

² Kukwa :biiko chēē chaang' ānkōōruruukyi keey kō ākoy saang' kut kimāmii wōlēē kiisiirē :chii kereeng'. Kwoomchi :Yēesu biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

³ Kutākwoomtooy :Yēesu lōkōōywēchoo, koomut :biiko alake ang'wanu chiito ake nyēē kichunkutoot.

⁴ Nto kuuyu kimāmii :bārooyinto nyēē kiimuuchē :bichoo kukasee Yēesu, kubeeta chiichoo ākoy kōōto barak ānkubut kēsyēkuut kutook yēē kiimuuchē kōōyokooytēē chiichooto. Kōōyokooyto chiichoo kumii tiirbeet ākoy yēē kimii :Yēesu.

⁵ Yu kakas :Yēesu kule kiikoosēē keey :bichoo inee, kumwoochi chiichoo kichunkutoot kule, “Wēnyoo, / kāākēēnyōōwuung' kaat ām choolwookātēēng'uung'.”

⁶ Kimii yooto :kāānēētikaab kiruutēk alake chēē kiing'unyng'uung'tōōs kumwooyē kule,

⁷ “Ām nee yu ng'āloolē :chiichi kuu nyi? Kāyib keey kule inee ku Yēyiin sōō? Ng'oo :nyēē imuuchē

kunyōōchi biiko kaat ām choolwookātēēng'waa, yoo mā Yēyiin nkit?"

⁸ Nteenee kōōnkēt :Yēēsu ām tāmirmiryēēnyii kiyēē kimii kōōsōōtē :kāānēētichoo. Kumwoochi kule, "Ām nee soosoot :akweek kuu nyooto?"

⁹ Kuskus nkōnō? Āmwoochi chiichi chunkutoot kule, 'Kākēēnyōōwuung' kaat,' nto kule, 'Ng'eet, ankiinam tiirbeeng'uung', ānkiiwēēsyēt'?"

¹⁰ +Mookas raat kule āboontē :anii, *Wēritaab Chii, kāāmuukēywēēk ām kōōrooni chēē āmuuchēē ānyōōchi biiko kaat ām choolwookātēēt."

¹¹ Yooto bakeenke kumwoochi :Yēēsu chiichoo kule, "Yyoony, ankiinam tiirbeeng'uung', ānkiiwēēchi keey kaa."

¹² / Kēēmwoochinē chiichooto kichunkutoot kuu nyooto, kung'ēētē ānkunāmē tiirbeenyii ānkuwēēchinē keey, kukāsē :biiko tukul. Kiilat :biiko ankookaasta Yēyiin, kuuyu ki ng'al :choo chēē kimānāāyēyākiis bēsyēēt ake.

*Chāmē :Yēēsu mbo biiko chēē -/mākiiriiku
(Mataayo 9:9-13; Luuka 5:27-32)*

¹³ Nto mii bēsyēēt ake, kuwo :Yēēsu subak sakaramteetaab Tōōliilēētaab Kalilaaya. Kirub :biiko chēē chaang' ankooneet :inee ng'ālyoontēētaab Yēyiin.

¹⁴ Kutākumii kuwēēsyētootē, kukas chiito ake nyēē kimii kēēbuur kēryō kōōruruuchē *syuuruut. /Kikēēkuurēē chiichoo Laawi araab Alfaayo. Kumwoochi :Yēēsu kule, "Rubwaa!" Kung'eet :Laawi ankurub.

¹⁵ Kuwēēto keey :Yēēsu lētuunoo rubiikyii, kāāruruukikaab syuuruut chēē chaang' ākoo mbo

biiko chēē /kikeetay choo kiboontootē keey tukul ānkubokwoomiis kaab Laawi.

¹⁶ Yu kakas *:Farisaayeeek alake chēē ki kāānēētikaab kiruutēk kuu nyooto, kumwoochi rubiikaab Yēesu kule, “Ām nee yu āmiisyē :chiichi ākoo kāāruruukichu bo syuuruut ākoo mbo alak chēē -/mākiiriiku?”

¹⁷ Kumwoochi :Yēesu kāānēētichoo bo kiruutēk kule, “Chēēng'ootē :biiko choo imnyoontōōs kāānyooyiintēēt. Nteenee mächēēng'ootē :choo sobchootiin. Kyāāchōōnii :anii chāākuurē biiko choo choolwookēnootiin, mēēbērē choo isōōtē kule churtootiin.”

*Kāānēētiisyēētaab Yēesu nyēē lēēl
(Mataayo 9:14-17; Luuka 5:33-39)*

¹⁸ Kikirē ām bēsyōōsyēchooto :rubiikaab Bātisāniintēēt Yoowaana ākoo Farisaayeeek āmiisyēēt. Nto mii yoo, kukwoonchi :biiko Yēesu ankuteebēe kule, “Ām nee yu kirē :rubiikaab Yoowaana ākoo choo bo Farisaayeeek āmiisyēēt, amēēbērē kirē :cheekuuk?”

¹⁹ Kukētyinēē :Yēesu bichoo tyoonkōōchēēt kule, “-Mēērukuutē keey :chōōrōōnuutēkaab saanteetaab leekwa ām saakweetaab kooyēēy yoo mii :saanteetaab leekwa.

²⁰ Makuyit :bēsyēēt nyēē +/mākiinēmunēē saantaanaa wōlēē mii chōōrōōnuutēkyii. Ku yooto :yēē makoorkuut keey :chōōrōōnuutēkyii.”

²¹ Kumwoochi subak tyoonkōōchēēt ake kule, “-/ Mākēētilē ankeet nyēē tākulēēl / ānkēēkinēē sireet nyēē yoos. Yoo / kakeeyey kuu nyooto,

kusirinyäktōōs :ankaanaa ānkung'ēti yooto kubarayiit :koong'ta miisin.

²² Nto subak -/mākēeroonkyinē kibkeetiis chēē / kātākēyēyē wōōnkit nyēē yoos, kuuyu yoo kakuut :kibkeetiisyechaa, kung'ētyēē wōōnkoo kuwasta keey *:tifaayiik. Nteenee māchāktōōs / kēeroonkyinē tifaayiik choo /kātākēyēyē wōōnkit nyēē lēēl.”

*Bāwu :Yēesu bēsyēētaab Sabaato
(Mataayo 12:1-8; Luuka 6:1-5)*

²³ Nto mii bēsyēēt nyēē ki *Sabaato, kumur :Yēesu ākoo rubiikyii mbareetaab nkoonuuk. Kumii kumurē yooto, kuswech :rubiikyii mētēwookaab nkoonuuk, kubiiriir ankwaam.

²⁴ Yu kakas *:Farisaayeeek alake chēē kimiitē yooto kiyēē kayey :rubiichoo, kumwoochi Yēesu kule, “Kas! Ām nee yu mii :rubiikuuk kwiiryēē kiruutyēēt nyoo yēētē / kēēkēsiis ām bēsyēētaab Sabaato.”

²⁵ Kukētyi :Yēesu Farisaayeechaa kule, “Manoosuman :akweek, yoo ki-iryēē :Bāytooyiintēēt *Tāwuti kiruutēk, yoo kyoomē :kēmēwuut ākoo biiko choo kiboonto keey?

²⁶ Yoo ki *kibkōrōs nyēē wōō :Abyataar, kuwo :Tāwuti *Kōōtaab Yēyiin / ānkiikoochi mukaatiinek choo /kikēēchāmchinē mbo *kibkōrōs nkit. Kyaam :Tāwuti mukaatiinechaa ānkōōkoochi nkicheek biiko choo kiboonto keey.

²⁷ Kunyoo, bāwu :chiito Sabaato āmēēbērē bāwu :Sabaato chiito.

28 Kunyi, bāwu *:Wēritaab Chii bēsyēētaab Sabaato.”

3

*Kiisobiis :Yēesu ām bēsyēētaab Sabaato
(Mataayo 12:9-14; Luuka 6:6-11)*

¹ Nto mii bēsyēēt ake, kōōwut subak :Yēesu *kōōtaab saayeet. Kimii :chiito ake kōyooto nyēē kisōnkōchoot :āwut.

² Kimii yooto :nkicheek *Farisaayeeek chēē kimāchē kukas yoo kēēsoobiis :Yēesu ām bēsyēētaab *Sabaato subokōōyyoong'tēē kōōk.

³ Yu kakas :Yēesu chiichoo kisōnkōchoot :āwut, kukuur kuchō taay. Nto yityo,

⁴ kuteebee bichoo kule, “Chāmweēch :kiruutēkyoo / keeyey kiy nyēē karaam ām bēsyēētaab Sabaato, nto nyēē miyaat? /Kiisobiis, nto /kēēbākākiis?” Kisiisyo :bichoo.

⁵ Kōōrōōtoot :Yēesu bichoo nyēē kāng'woonchi, kuuyu kimātinyē :icheek kiisayta. Kumwoochi chiichoo kisōnkōchoot :āwut kule, “Chuul āwut.” Kuchuulē kuu nyooto, kukārāmiitu :āwut.

⁶ Kukāsē :Farisaayeechaa kuu nyooto, kung'ēētōōs, bokutuuytōōs ākoo biikaab *Ērōōtē kusat koowaang'ta Yēesu.

Kikwoonchi :biiko chēē chaang' Yēesu

⁷ Nto mii yoo, kuwo :Yēesu ākoo rubiikyii ākoy Tōōliilēētaab Kalilaaya. Kirub :biiko chēē chaang' chēē kikwoonēē komoswookik alak chēbo yēēmēētaab Kalilaaya.

8 Kibo :alake chēē chaang' *kiriinkēētaab Yēerusālēēm ām yēēmēētaab Yuuteeya ākoo komoswookik alak chēbo yēēmoonooto. Kikwoonēē :alake yēēmēētaab Itumeeya, kukwoonēē :alake yēēmōōsyēk chēē kimii biitēētaab āynēētaab Yoortaan. Nto alak kibo yēēmēētaab Tiirō ākoo Sitōōn. Kikwoonii :bichoo bokukāsē kiyēē kimii :Yēesu kuyēyē.

9 Nto kuuyu kikiikuchaang'iit :biiko ānkimii kāwunuk keey kut kāākuriikyī :Yēesu sakaramtee-taab tōōliilēēt, kōōyookto :Yēesu rubiikyīi bokuyib mwēēnkēēt sukung'eet kōōnēētiis kumii kēēbuur mwēēng' ām tōōliil.

10 Kiwunuk keey :biiko chēē kimnyoontōōs sukutiiny Yēesu, kuuyu kikiikōōsoob :inee biiko chēē chaang'.

11 Kimii :biiko chēē kiyyimē :tāmirmirook chēē miyootēch. Ki yoo kakas :tāmirmiroochoo Yēesu, kuyēyē bichoo kukutuny ām taayeetaab Yēesu ānkōōnchōōyīis kule, “Inyiing' Lakwataab Yēyiin!”

12 Kiker koong' :Yēesu tāmirmiroochoo miyootēch -mēēboor wōlēē kiwuu :inee.

*Kikwey :Yēesu lēbkēēyik taman āk āyēēng'
(Mataayo 10:1-4; Luuka 6:12-16)*

13 Nto mii bēsyēēt ake, kukwey :Yēesu biikyīi ānkuwēeto lekem.

14 Bichooto kū taman āk āyēēng' ānkukuurē chooto *lēbkēēyik. Kimāchē kule kōōbuurtooy keey sukōōyooktooy bokwoomtootē lōkōōywēk chēē kāroomēch

15 ānkōōkoochi mbo kāāmuukēywēēk chēē
ibēbēētēē tāmirmirook chēē miyootēch kung'ēētyēē
biiko.

16 Lēbkēēyichoo taman āk āyēēng' choo kikwēyē
:Yēesu ku: Simōōni nyēē kitoochi :Yēesu kaayneet
ake kule Bētērō,

17 Yāākōbō araab Sebetaayo ākoo
ng'etaabkaamet Yoowaana. Kikuur :Yēesu
bichoo tukwaay kule 'Bōnēērkē'. (Kaayna nyēē
ibooru kule murēnēētaab iileet.)

18 Chuut alak ku Antereeya, Filibō, Baatolo-
maayo, Mataayo, Toomaas, Yāākōbō araab Al-
faayo, Taataayo, Simōōni Kananaayo, (kiibooru
kaaynaani bo Kananaayo kule ki murēn nyēbo
booryēēt)

19 ākoo Yuuta Iskaryoot nyoo kichokuchoom-
tooy Yēesu lētuunoo.

*/Kikiisōōtē kule kiikubun :mēt Yēesu
(Mataayo 12:24-32; Luuka 11:15-23; 12:10)*

20 Yu kang'eetee :Yēesu lekem, kooyeey Kaaber-
naam. Kirub :biiko chēē chaang' subak kut
kimēēmuuchē :inee ākoo rubiikyii kwoomiis.

21 Yu kāyityi kaamet ākoo mbo ng'etaabkaamet
:ng'aleechaa, kuba kumāchē bokukwēryoon kuchō
kaa, kuuyu /kikēēmwooyē kule kiikubun :mēt.

22 Kimii :kāānēētikaab kiruutēk alake chēē
kikwoonēē Yēerusālēēm bokukāsē kiyēē kiinēētē
:Yēesu. Kimwooyē :kāānēētichoo kule, "Kookunam
chiichi :Bēēlsēbuul nyoo kāāyyoong'iintēētaab
tāmirmirook chēē miyootēch. Nyooto :nyēē miitē

kōōkoochinē nkuruuk chēē kwētēē tāmirmirook chēē miyootēch.”

²³ Yu kakas :Yēesu kuu nyooto, kukuur kāānēētichoo ānkōōboorchinēē ng'al tyoonkōōchoy. Kiteebēe kule, “Imuuchē :Kibrōkōsyontēēt kukwet tāmirmirookyii?

²⁴ Yoo kaakubchey keey :lukēētaab booryēēt nyēbo kōōrēēt ake, ankubar keey nkit, ibuurtooy ānō :kōōroonoo? Māburyētē?

²⁵ Nto kubo kwaak yoo kāākutooytoochiin :kayta ake, mābotē :kayaa?

²⁶ Kunyoo, yoo kāākukōōno :Kibrōkōsyontēēt kāāmuukēywēēk chēē ākwētēē lukēēnyii, mābotē :bāytooyiisyēnyii?

²⁷ Mii :ng'oo nyēē imuuchē kōōwut kaytaab chii nyēbo nkur ānkōōnēmuneē tukuukyii? Yoo kama-rat chiichoo, mākooy kōōnēmuneē tukuukyii.

²⁸ Kāāmwoowook, imuuchāktōōs kunyōōchi :Yēyiin kaat chii ām choolwookātēēnyii tukul āk mbo kōchōōng'nāt ake tukul.

²⁹ Nteenee -/ mākēēnyōōchinē kaat chii nyoo kōchōōnkyinē Tāmirmiryēētaab Yēyiin. Kunyoo, ki-ikurat chiichoo :choolwookātēēt ākookoy.”

³⁰ Kimwooyē :Yēesu ng'aleechu, kuuyu kiinto-suur :bichoo Tāmirmiryēētaab Yēyiin kumwooyē kule boonto :Yēesu *tāmirmiryēēt nyēē miyaat.

Ng'oo man :nyēē tuubchēē Yēesu?

(Mataayo 12:46-50; Luuka 8:19-21)

³¹⁻³² Kimii :biiko chēē chaang' kēēruruukyi keey Yēesu. Yooto, kuyit :kaamet āko mbo ng'eetaabkaamet ānkōōyookto / kēēkuurchi Yēesu

kuchō saang', kuuyu kimāmii :bārooyinto wōlēē kiimuuchē kukasee inee. / Kēēmwoochi Yēesu kule, “Mii kukuuriing' :koomēt ākoo mbo ng'eetaabkoomēt ām saang'.”

³³ Kuketyi :Yēesu kule, “Moomo anii :ng'oo ānku mbo ng'eetaabiya anii :ng'oo?”

³⁴ Kukasaakasta ānkulē, “Bichu kēēboontē keey :chēē mbo ng'eetaabiya ānku moomo.

³⁵ Chii ake tukul nyoo yēyē ng'aleek choo mächē :Yēyiin, ku nyooto :nyēē ng'eetaabiya anii, chee-biya anii ānku moomo anii.”

4

Makerkeey :teng'eeek

(Mataayo 13:1-9; Luuka 8:4-8)

¹ Nto mii bēsyēēt ake, kuwo :Yēesu subak sakaramteetaab Tōōliilēetaab Kalilaaya. Kiiruruukyi keey :biiko chēē chaang'. Kunyoo, kōōwut mwēēnkēēt ake ānkōōbuur ng'wēny nto yityo, kooneet bichoo kikiyyoong'iis ām sakaramteetaab tōōliilēēt.

² Kiineet biiko ng'aleek chēē chaang' kubuntēē tyoonkōōchoy.

³ Kimwooy kule, “King'eet :kāābātiintēēt ake kuyis nkoonuuk.

⁴ Yu kāyis, kōōsuuchi :alake kēēltaab too. Yooto kukwa :tāriitēk ānkukwēchi keey.

⁵ Kōōsuuchi :alake kitawēet wōlēē kitewerer :teng'nyaanteet. Kubiityo :choo areet akeenke,

3:31-32 Määrkō 3:21 **3:35** Mat. 6:10; Yoowa. 7:17; Yēyuut. 20:25; Room. 2:17-21; 8:27; 2Kōōr. 8:5; Ēfēēs. 6:6; Kolos. 1:9; 4:12; 1Tēēs. 5:18; Ibu. 10:36 **4:1** Määrkō 3:7-9; Luuka 5:1-3

⁶ nteenee yu kalay :asiista kubeel kusisyo kuuyu kimāmii wōlēē kinērchinē :tiikiitēk.

⁷ Kōōsuuchi :alake wōlēē miitē :kātook. Kubiityiin :choo āk kātōochoo kookiich keey kut kumayey :nkoonuuk āmit.

⁸ Nteenee kōōsuuchi :alake teng'eek chēē kāroomēch. Kibiityo :choo ankuyey āmiik. Kiyeyaatee āmiik chēē ng'ēri, chēē kāykāyēch, āk chēē choong'ēch.”

⁹ Yu keewaany :Yēesu tyoonkōōchoonoo, kumwooy kule, “Nyoo yēbē yiit, kukas.”

Kiiboorchinē :Yēesu rubiikyii ng'aleek choo iyēēlootiin

(Mataayo 13:10-17; Luuka 8:9-10)

¹⁰ Kuboonto keey :Yēesu rubiikyii taman āk āyēēng' ākoo rubiik chuut alak, kuteebee :rubiichoo Yēesu kōōboorchi tyoonkōōchoonoo.

¹¹ Kumwoochi :Yēesu kule, “/Kookeekweyaak akweek ōnkēt kiyēē iyeelaat kurubta keey āk wōlēē wuu :bāytooyiisyēētaab Yēyiin. Nteenee mākukāsēē :alake ng'aleek tukul tyoonkōōchoy.

¹² Kuu yoo siraat kule,
‘Nto yoo kakasee koong’,
mākāsē kiy.

Nto yoo kāyēbchi yiit,
-mēēnkētē kiy.

Nto kikas :icheek ānkōōnkēt,
nto kiikuweek ām miyootyēēng'waa,
sukung'eet :Yēyiin,
kunyōōchi kaat.’†”

Kirārchi :Yēesu rubiikyii kiyēē ibooru :tyoonkōōchoonoo bo teng'eeek

(Mataayo 13:18-23; Luuka 8:11-15)

¹³ Nto kurubta keey āk tyoonkōōchēētaab nkoonuuchoo, kumwoochi :Yēesu rubiichoo kule, “Ākoo mǎnōōnkēt kiyēē mwooyē :tyoonkōōchooni? Yoo mǎnōōnkēt mbo nyiitēnyi ii, +mōōnkētēē nee, naas, chuut tukul?”

¹⁴ Okany āboorwook. / Kikiikerkeeyee ng'ālyoontēētaab Yēyiin kēbuswēēchoo /kikēēyisē.

¹⁵ Kerkeey :biiko alake kēēltaab too. Kāsē ng'ālyoontēēt, nteenee chōōnii :Syēetaani areet akeenke ankusaree ng'ālyoontoonoo.

¹⁶ Kukerkeey :alake kitaweet. Tooche ng'ālyoontēēt ām ng'erekweek,

¹⁷ nteenee chutitēē :ng'ālyoontoonoo kisich. Nto yoo /kākēēwēch /ānkēēwus, kubo ng'ālyoontēētaab Yēyiin, koochuchuuy keey.

¹⁸ Kerkeey :alake teng'eeek chēē kibiityēē :kātook. Kāsē ng'ālyoontēēt,

¹⁹ nteenee bēng'tēē tukuukaab kōōrooni āk muchastaab bāytit. Irēēwoonē :tukuuchoo ng'ālyoontēētaab Yēyiin kumayey kiy.

²⁰ Kukerkeey :biiko alake teng'eeek chēē kāroomēch. Kāsē ng'ālyoontēēt ānkukiilchi. Yēyiisyēē :alake ng'ālyoontēētaab Yēyiin kuyi keey kisich, kuyi keey ām alak kukaykay, nto ām alak kuyi keey miisin.”

Okany kutook :lēbkēēyyēēng'woong' (Luuka 8:16-18)

21 Kutas taay :Yēesu kumwoochi rubiikyii kule, “Māmii :chii nyēē tābē taariit ānkōōkubuuyēē kērēbēēt, nto kōōkoochi kurērē, nteenee / kiikoochinē taariit yēē itōrōōroot sukoolebkeey kōōto.

22 Kunyoo, kiyēē wunyaat, mākutook. Nto kiyēē iyēēnoot, +/makeeng'aany.

23 Yoo yēbē yīit :chii, kukas.”

24 Kumwoochi :Yēesu subak kule, “Māchē ōyēbē yīit, ānkōōrōōtootē kiyēē / kēēmwoowook. Yoo kōōkoochi biiko alak lēbkēēyyēētaab ng'ālyoontēētaab Yēyiin, mākukōōnook :Yēyiin lēbkēēyyēēt nyēē wuu nyooto, ānkumākutāswook ake.

25 Nyoo yēyiisyēē kiyēē boonto, +/mākēētāsyi ake, nto nyoo māyēyiisyēē, +/mākiinēmunēē mbo kiyēē boonto.”

*Wōlēē nērtooy :bāytooyiisyēētaab Yēyiin
(Mataayo 13:31-32; Luuka 13:18-21)*

26 Kitas taay :Yēesu kumwoochi biiko tyoonkōōchēēt ake subak nyēē kiikerkeeyee bāytooyiisyēētaab Yēyiin. Kimwoochi kule, “Yīsē :kāābātiintēēt nkoonuuk mbareen.

27 Rwēē kwēēmooy ānkukāsu bēēt. Nteenee kumii :kēbuswēēk kubiitōōs kutēē yooto tukul āmēēnkētē :inee wōlēē biititooy.

28 Bārbāru :kēbuswēēchoo ankuyey kiriintōōk nto mii yoo kuyey mētēwook chēē ām lētuunoo kuyēchi āmiik. Teng'EEK nkit :chēē inēērē kēbuswēēk kut kuyey āmiik.

29 Nto yoo kāākururyo :nkoonuuchoo, wokukēsiis :chiitaab mbareet.”

30 Kumwoochi :Yēesu bichoo subak kule, “+Maakerkeeyee nee bāytooyiisyēetaab Yēyiin? Nto tyoonkōoch nee :nyēē sāāboorunēē?

31 Ōyēbchi yiit, baa. Miitē :kēbuswoontēēt ake nyēē / kēēkuurēē *aritaaliit. Mining' :kēbuswoontooni ām kēbus alak tukul choo / kēēchoonē.

32 Nteenee yoo kabiit, kukēēytēē keet alak tukul choo / kēēchoonē mbareen. Yēyē sokonaak chēē wōōyēch chēē tēēkyinē :tāriitēk kiyōōnchōōkwaā kuuyu iyēēlē :sokonaachaa ānkuyēchinē wuurwēēt.”

*Kiinēētēē :Yēesu biiko chuut alak tyoonkōōchoy
(Mataayo 13:34)*

33 Kyoomchi Yēesu biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin kubuntēē tyoonkōōchook chēē wuu chuutēchu kurubta keey āk wōlēē kitēēnto :ng'oomnātēēng'waa.

34 Kimwoochinēē choo kimā rubiikyii ng'aleek tyoonkōōchēēt. Nto yoo kiboonto keey :inee rubiikyii nkit, kōōboorchinē choo ng'aleek tukul.

*Kiyey :Yēesu kuteeman :wusōōnēēt āk bēēko
(Mataayo 8:23-27; Luuka 8:22-25)*

35 Nto mii bēsyoonoto kosolēny, yu kaakoowaany :Yēesu kōōnēētiis, kumwoochi rubiikyii kule, “Okany kyaay tōōliilēēt kebe biitoniin.”

36 Kiwēētēē :Yēesu mwēēnkēēt āk rubiikyii ankurub :nkicheek mwēēnkōōsyēk alake chēē kimii yooto.

37 Kumiitē tōōliil kwēēn, kuchō :wusōōnēēt nyēē wōō ānkōōsooyēn mwēēnkēēt kusyōōlchi :bēēko mwēēng' kut kitanyiy.

38 Yooto tukul, kimii :Yēesu rwoo ām mwēēng' lēt. Bokoong'eet :rubiikyii kule, “Kāānēētiintēēt! -Mēēkāsē :inyiing' kule kākēēbēku?”

39 Kung'eet :Yēesu ānkōōburyoong'to wusōōnēēt āk bēēko. Yu kayey kuu nyooto, kusiis :wusōōnēēt ānkutēēmoon :bēēko.

40 Yooto, kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, “Ntēē kōōmuuyē nyēē tēē nyi? Ākoo -mōōkoosēēnoo keey?”

41 Kiiywey :icheek Yēesu miisin, ānkulē, “Chii nee :chiito nyi kāsyinē mbo :wusōōnēēt āk bēēko?”

5

Kiisooob :Yēesu chii nyēbo tāmirmiroy chēē miyootēch

(Mataayo 8:28-34; Luuka 8:26-39)

1 Nto mii yoo, kuyit :Yēesu ākoo rubiikyii saang'taab Keraasa ām biitēēt ake nyēbo tōōliilēēt.

2-3 Yu kāloong'unēē :Yēesu mwēēng', kuchuwunee :chiito ake nyēē kiboonto *tāmirmirook chēē miyootēch kochonkoosyek wōlēē /kikēēmuchinē biiko. Kimāmii :chii nyēē kitākōōmuuchē chiichoo ānkoo / kakeeratee nyōrōōrōōnik.

4 Ki yoo / kakeeratee biinkōōnik āwunnyēk / ankeeratee nyōrōōrōōnik kērēēnkōōk kung'ētyēē choo.

⁵ Kiinchōoyootēē wōloo bo kochonkoosyek ākoo wōloo bo lekemoosyek kwiimēn āk kuyyeech ānkuboochēē keyy rwoontōōk.

⁶ Yu kākāsyi :chiichoo Yēesu yēē lōō, kulābātyi ānkukutunki.

⁷⁻⁸ Kumwoochi :Yēesu tāmirmiryoonoo miyaat nyi kiiyimē chiichoo kule, “Chuwu!” Kubōloobōl :chiichoo kumwooyē kule, “Imāchēēnoo nee oō, Yēesu Lakwataab Yēyiin, nyoo Iyweyaat. Āsooyiing' ām kaayneetaab Yēyiin kule -'meenyaliilaa.”

⁹ Kuteebēē :Yēesu kule, “/ Kēēkuurēēniing' ng'oo?” Kulē, “/ Kēēkuurēēnoo 'Lukēēt,' kuuyu kēēchoong'ēch.”

¹⁰ Kisaaysaay :tāmirmiroochoo Yēesu kut kukētyinē keyy kumakeekwetee icheek saang'aata.

¹¹ Kimiitē :ākwootiitaab tōōrōōk kwookēētēē yēbo lekemeet nyēē kilēēkitēē yooto.

¹² Kusoom :tāmirmiroochoo Yēesu kule, “Ichāmwēēch kiiwut tōōrōōchuut.”

¹³ Kuchāmchi :Yēesu. Kuchuwu bakeenke ānkōōwutē tōōrōōchoo. Kiitiroomiis :tōōrōōchoo kiyitē kisyēērōōk āyēēng' bokōōtuultēē keyy lekem ānkōōsuuchi tōōliil kubēk.

¹⁴ Kimii :biiko alake chēē kiriibē tōōrōōchoo. Yu kakas kiyēē kiyeyakay, kulabat bokwoomchi biikaab saang'aa tukul. Kukwa :biiko bokukas kiyēē kayeyakay.

¹⁵⁻¹⁶ Bērē kuyit yēē kimii :Yēesu, /kēēmwoochi kiyēē kiyeyakay ām wōlēē mii :chiichoo kiboonto tāmirmirook chēē miyootēch ākoo kiyēē kyaam tōōrōōk. Yooto, kukas chiichoo kukaakukaramiit

ānkēēbuur ng'wēny koolaakaat. Kiiywey :bichoo Yēēsu,

¹⁷ ānkumwoochi kule, “Ng'eetee kōōrēenyoo.”

¹⁸ Kumii :Yēēsu kuloonyē mwēēng', kusoom :chiichoo /kikiisoo bē kule, “Kany keebeete keey tukwaay.”

¹⁹ Kumwoochi :Yēēsu kule, “Iwē kaa ānkuwēemwoochi biikwook kiyēē kāākuyēwuung' :Yēyiin kubo kiisaynyii.”

²⁰ Kunyoo, kyaamtaatee :chiichoo yēēmoonoo bo Teekabooli kiyēē kiyēchi :Yēēsu. Kiilat :biiko tukul ng'aleechaa.

*Sobē :chii nyoo ikoosēē keey Yēēsu
(Mataayo 9:18-26; Luuka 8:40-56)*

²¹ Kiiyeeyee :Yēēsu mwēēnkēēt ākoo rubiikyiii ākoy biitooonoo kikwoonēē. Yu kayit, kukwa :biiiko chēē chaang' ānkōōruruukyi keey. Kutākumii sakaramteetaab tōōliilēēt,

²² kuchō :kāāntōōyiintēēt ake nyēbo *kōōtaab saayeet nyēē /kikēēkuurēē Chāyirō. Yu kayit yēē kimii :Yēēsu, kukutuny.

²³ Yooto, kuriirchi Yēēsu kule, “Ātinyē chēēbnyuu nyēē imnyoonē ankaakulalakay miisin. Chōō, baa, chēētiinyēē āwung'uuung' nto anyuun kusob :lakwanyuu.”

²⁴ Kucham :Yēēsu ānkuwēēto keey.

Kirub :biiko chēē chaang' miisin kut kōōkiichootē keey.

²⁵ Kimii yooto :koorkēēt ake nyēē kikiikumnyaan kēnyiiisyēk taman āk āyēēng' kusāyē :kotiik.

26 Kikiikōōbootyi tukuuk tukul chēē kiboonto cheebsaakitiis chēē chaang' āmāsobē. Kitāsē taay :bōōrto kumiyātiitu miisin.

27-28 Kikiikukas /kyoomtooy Yēesu. Yooto kumwoochi keey kule, “Yoo kāātiiny mbo sireenyii baateey, kāāsob.” Yu keesoot kuu nyooto, kuchō ām lēt ānkutiiny sireetaab Yēesu. 29 Kōōyyoong'iis :korotiik. Kukas ām bōōrnyii kule kāākusob.

30 Yu kēēnkēt :Yēesu ām tāmirmiryēt kule kāākōōsoobiis :kāāmuukēywēēkyii, kuweech keey ankuteeb kule, “Ng'oo :nyēē kāākutiiny sireenyuu?”

31 Kumwoochi :rubiikyii kule, “-Mēēkāsē kule chaang' :biiko yoo imiitē ānkiitēēbē kule ng'oo :nyi kātiinying'?”

32 Kukasta :Yēesu kumāchē kōōnkēt chiichooto kātiinyē sireenyii.

33 Kuuyu kiinkēt :koorkoonoo kiyēē kaakuyeyakay ām bōōrnyii, kuchō nyēē kaakubootan ānkukutunyēē taayeetaab Yēesu ānkumwoochi kiyēē kaakuyeyakay ām soboonnyii.

34 Kumwoochi :Yēesu kule, “Chēē, 'kēēsob kuuyu 'kēēkoosēēnoo keey! Mākoy tawokooyiimiing' :bōōroo subak. Iwēētē bāybooyyēt.”

35 Kutākumii :Yēesu kung'āloolē, kukwaanee :biiko alake kaab kāāntōōyiintonoo bo *kōōtaab saay-eet ānkumwoochi kule, “Kaakume :lakwang'uung'. -Mateemakee kiy kāānēētiintēt.”

36 Kisiil yiit Yēesu :ng'aleechaa. Yooto kulēēnchi kāāntōōyiintonoo, “-Mēēmuy, ikaaseenaa keey.”

37 Mānāāwēeto :Yēesu biiko tukul nteenee kichāmchi baateey Bētērō, Yāākōbō āk Yoowaana

nyoo ki ng'eetaabkaametiitaab Yāākōbō.

³⁸ Yu kayit kukas kāānchōōytaab biiko chēē kibirtooy keey, kuriirtōōs ānkwoomē mbuy.

³⁹ Kuwo kō ānkulē, “Kiy nee nyēē ōbirtoochinē keey? Ōnchōōchinē nee? So, ōbērē kaakume :leekweet? Ntēē mii kāruchi keey baateey.”

⁴⁰ Yu kamwa :Yēēsu kuu nyooto, kuroorchi :biiko. Kukwet :Yēēsu biiko tukul kuba saang' ānkukuur sikiikaab leekweet ākoo rubiichoo ki sōmōk ankuba :tukul yēē kimii :leekweet.

⁴¹ Kunam :Yēēsu lakwanaa āwut ānkulē, “Ng'eet, baa ōō, chēē!”

⁴² Kung'eet bakeenke :chēēboo ānkuwēesyēt. Ki-boonto lakwanaa kēnyiisyēk taman āk āyēng'. Kinam biich kuut.

⁴³ Kiikiimchi :Yēēsu bichoo mabokwaamtaat ng'aleechaa ānkumwoochi sikiik kubay leekweet.

6

Kitay Yēēsu :biikaab saang'nyii (Mataayo 13:53-58)

¹ Nto lētuunoo, kung'eetee :Yēēsu yooto ākoo rubiikyii ankooyeey Nāāsārēēt wōloo kinērēē.

² Yu ki bēsyēētaab *Sabaato, kuwo *kōōtaab saayeet ānkōōnēētiis. Kiilat :biiko tukul chēē kiyēbchi yit ng'aleechaa ānkulē, “Kinyoorta ānō :chiichi ng'aleechu? Ng'oomnān nee :nyēē /kikiikoochi chiichi? Kāāmuukēy nee :chēē boonto :inee sukuyēyē ng'al chēbo kwōng' uut?”

5:39 Yoowa. 11:11-13 **5:41** Määrkō 1:31; 9:27; Yēyuut. 9:41

5:43 Määrkō 1:44; 3:12; 7:36; 9:9; Luuka 8:56 **6:2** Yoowa. 7:15

3 Ntēē kiinkētē chiichi! Mā kāātoong'iintēēt wēeroo bo Maaryaa? Mbo ng'eetaabkaamet oob :Yāākōbō, Yōōsē, Yuuta ākoo Simōōni? Mā mbo cheebkaamet chu kēēboontē keey ām yu?" Kun-yoo, kitay :bichoo ng'aleekaab Yēēsu.

4 Kumwoochi :Yēēsu kule, "/ Kēēkoonyitē *wōōrkooyoontēētaab Yēyiin, nteenee -/ mākēēkoonyitēē saang'nyii āmākoonyitē :tilyōōnuutēkyii ākoo mbo biikaab kōōng'waa."

5-6 Kiilat :Yēēsu, kuuyu kitay :bichoo kōōyēnchi ng'aleekyii. Manaayey ng'al chēē tyaa chēbo kwōng'uut. Kitiinyēē biiko chēē ng'ēri chēē kim-nyoontōōs āwunnyēk ānkōōsoob. Yooto, kuwo soong'wēk alak wokōōnēētiis.

*Kiiyookto :Yēēsu rubiikyii taman āk āyēēng'
(Mataayo 10:5-15; Luuka 9:1-6)*

7 Nto mii bēsyēēt ake, kukuur :Yēēsu rubiichoo ki taman āk āyēēng' kumāchē kōōyookto kubeetaa-tee āyēēng' āyēēng', bokwaamtaat ng'ālyoontēētaab Yēyiin. Kumanaaba, kumwoochi :Yēēsu kule, "Kāākōōnook kāāmuukēywēēk ōbēbēētē tāmirmirook chēē miyootēch kung'ēētyēē biiko."

8-9 Kumwoochi subak kule, "Kunam :chii kirōknyii. -Moonam āmnyoo, lool, beesyaa, sira nto mbo kwēyōōn.

10 Yoo kataachaak :chiito ake ām kanyii, ōbuur kayaata ākoy ōng'ēētyēē saang'aata.

11 Nto yoo koobe saang'ta ake amataachaak :bi-iko ankutay kukas kiyēē ōmwooyē, olelekte tēērtit ām kwēyōōnikwook kōōboorchi kule tākōōbuurto ng'ōōkisng'waa, nto yityo, ōbēēchi keey."

12 Kibokwoomchinoot :rubiichoo biiko kuweek-see miyootyēēt.

13 Kiibēbēeto tāmirmirook chēē miyootēch chēē chaang', ankooyiilee mwaayta biiko chēē chaang' choo kimnyoontōōs ānkōōsoob.

*Kyaam mēt :Ērōōtē kule ki ng'oo :Yēēsu
(Mataayo 14:1-12; Luuka 9:7-9)*

14 King'alaalee :biiko chēē chaang' Yēēsu kut kuyityi Bāytooyiintēēt *Ērōōtē :ng'aleechaa. Kimwooyē :biiko alake kule, “Kaakung'eetee :Bātisāniintēēt Yoowaana meet, suku inee :nyi mii kuyēyē ng'aleechu /kiilātē tukul.”

15 Kulē :alake, “Acha! Wōōrkooyoontēēt *Eliiya :nyi nyēē kāākōōyēēw.” Nto alak kumwooyē kule, “Wōōrkooyoontēētaab Yēyiin :nyi nyēē kerkeey āk *wōōrkooyik choo kibo kēny.”

16 Yu kakas :Ērōōtē kuu nyooto, kumwooy kule, “Ākoo kookung'eetee :Yoowaana meet, chiichoo kyāāchwēntooy mētiti!”

17-18 Kimwooy :Ērōōtē kuu nyooto, kuuyu ki inee :nyi kibākāchē Yoowaana. Nto wōlēē kichōōnto :meetaab Yoowaana kimii kule: Kiboonto :Ērōōtē ng'eetaabkaamet nyēē / kikēēkuurēē Filibō. Kitinyē :Filibō koorkeēt nyēē /kikēēkuurēē Erootyaa. Kung'eet :Ērōōtē koomut koorcoonoo kutākusobē :Filibō. Yu kakas :Yoowaana kiyēē kiyey :Ērōōtē, kutuukyi kule, “Makaraam kōōnti :chii koorkeētaab ng'eetaabkaamet, yoo tākusobē :nyiin.” Yu kāmwooy :Yoowaana kuu nyooto, kunam :Ērōōtē ankukerta kō.

19 Kiwēch :Erootyaa Yoowaana kut kumach mbo kule /keebakach nteenee kimēēmuuchāktōōs.

20 Kiiywēyē :Ērōōtē Yoowaana, kuuyu ki chii :Yoowaana nyēbo man, ānki churtaat. Ānkoo kiiyiimē mēt Ērōōtē :ng'aleekaab Yoowaana, kitākuyēbchinē yiit kiyēē kimwooyē.

21 Nto mii bēsyēēt ake, kunyākyi Erootyaa :bārooyinto. Kiyey :Ērōōtē saakweet nyēē king'ērēkyinēē bēsyēēt nyēē /kikēēsichēē. Kikuur :Ērōōtē biikyii chēē wōōyēch. Kikuur mbo kāāntōōyikaab lukēētaab booryēēt ākoo biiko alak chēē kitookunootiin ām Kalilaaya.

22-23 Kichō :chēēbtaab Erootyaa ānkutuumēē yooto koong'ereech Ērōōtē āk tāyēēkyii. Kōōwoolchi keey :Ērōōtē kule, “Ātuwēnēēning' kiy ake tukul nyēē imāchē kubo ng'erekweekyuu ām wōlēē kēētuumtē! Ānkoo yoo imāchē kereeryaanteetaab tukuuk tukul chēē āboontē, ākōōniing'!”

24 Yu kakas :chēēboo kuu nyoo, kuwo wōlēē mii :kaamet ankuteebē kule, “Moomo, waamwaayte /kēētuwēnēēnoo nee?” Kukētyi :kaamet kule, “/Kēēkōōning' mētitaab Bātisāniintēēt Yoowaana.”

25 Kooyeey :chēēbi areet akeenke wōlēē mii :Ērōōtē ānkumwooy kule, “Āmāchē ikōōnoo mētitaab Yoowaana /kēēyibunēē kibseesweet areet akeenke!”

26 Kuteryekta :mukuulēytaa Ērōōtē. Nteenee kuuyu kikiikoowaal keey ām taayeetaab tāyēēkyii, kuchāmchiin.

27 Kōōyookto :Ērōōtē riibiintēēnyii kuwo wōloo /kikeekerta Yoowaana wokuchwen kaatit ānkuyib

mētīt.

²⁸ Kuyibunēē :nyoo mētoo kibseesweet ānkōōkoochi chēēbi. Kunam :chēēboo ānkuyibchi kaamet.

²⁹ Yu kakas :rubiikaab Yoowaana kule kaakume, bokumuy.

Kibay :Yēēsu biiko chēē kikēēytēē kisyēērōōk muut

(Mataayo 14:13-21; Luuka 9:10-17; Yoowaana 6:1-13)

³⁰ Yu kēēyēēw :lēbkēēyichoo ki taman āk āyēēng' choo kiiyooktooy :Yēēsu, kumwoochi inee kiyēē kibokuyey āk nyēē kiineet.

³¹ Yooto tukul kiiliichinē keey biiko chēē chaang' Yēēsu kut kimāmii :bārooyinto nyēē kyoomiisyēē āk rubiikyii. Kumwoochi rubiikyii kule, “Keebe wōlēē mālēēkitēē :chii, subōōmuuny kisich.”

³² Kung'ēētyo ankubeetee mwēēnkēēng'waa kutākyinē keey wōlēē kimālēēkitēē :chii.

³³ Nto yu kakas :biiko kuwēētii :Yēēsu, kulabat koosaab sakaramteetaab tōōliilēēt kwoolāk taay. Kumii :bichoo kubēētii, kutuuytōōs ākoo biiko alak chēē kiminyē kiriinkōōsyēk choo kimurē :icheek. Kulumchinē :nkicheek baanaa.

³⁴ Nto yu kāwokuyit :Yēēsu ākoo rubiikyii komosta nyi kimāchē bokōōmuunyēē, kurēkunēē mwēēng'. Bērē kukas :Yēēsu bichoo kēēruruuch keey kumii kukānyiisyē, kuriiree, kuuyu kikerkeey kēēchiir chēē māboonto ākiin. Kooneet bichooto ng'aleek chēē chaang'.

³⁵ Kumii kwiimēnē :kōōrēēt, kubēēchi Yēesu :ru-biikyii, ānkumwoochi kule, “Nto yu kāākwiimēn, ānkēēmiitē suurkwēēn.

³⁶ Mwoochi bichu kuroot bokucheeng'aat kiyēē kaal sukwaam.”

³⁷ Kukētyi :Yēesu kule, “Ōkoochi :akweek kiyēē kaam.” Kuwēēkyi :rubiikyii kule, “Imwooyē kule bokyaal mukaatiinek chēē yēmē bichu tukul? Chaang' :beesaanik choo miisin!”

³⁸ Kuteebē :Yēesu kule, “Ata mukaatiinek chēē ōboontē? Obe bookas.” Bērē bokukas :rubi-ichoo, kunyōōr mukaatiinek muut āk *burburi-inēk āyēēng' baateey.

³⁹ Kumwoochi :Yēesu rubiikyii kumwoochi biiko kutetaatee keey lukōōsyēk ānkutēbēē ng'wēny yēbo saatyēt.

⁴⁰ Kutetaatee keey konom konom ām tētuutēk bokol.

⁴¹ Kunam :Yēesu mukaatiinechaa ki muut ākoo burburiinēk āyēēng', kukas barak, ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy. Nto yityo, kubcheyaabchey mukaati-inechaa ānkōōkoochi rubiikyii kōōkoochinoot bi-iko. Kubcheyaabchey nkicheek burburiinēchoo āyēēng' ānkōōkoochi biiko.

⁴² Kyoomiis :biiko tukul kut kubiyong'iis.

⁴³ Nto mii yoo, kōōruruuch :rubiik kaatuukanik koonyiit kērēboonik taman āk āyēēng'.

⁴⁴ Biiko chēē kyaam āmiichu ku :murēnik kisyēerōōk muut.

*Kiwēēsyētēē :Yēesu bēēko barak
(Mataayo 14:22-33; Yoowaana 6:15-21)*

45 Yu keewaany :rubiik kōōruruuch kaatuukanik, kumwoochi :Yēesu kulaany mwēēnkēēt koonto Beetsaayta, kutākōō-āmiisē :inee biiko.

46 Yu kaakuba :biiko, kuwo :Yēesu lekem ankuwokusaay Yēyiin.

47 Kutuuyiitu :kōōrēēt, kitākumii :mwēēnkēēt baan, nteenee kimii :Yēesu nkit lekem.

48 Kiwusē :yoomeet nyēē nyikiis kuchōōnēē taay. Kiinkētē :Yēesu kule kimii kāwuuyiityi rubiikyii kukwaany bēēko. Nto yu kāng'ēēyēn :kōōrēēt, kuwēēsyētēē bēēko barak kutākyi keey rubiik.

49 Kukaakuriik :Yēesu, kukas :rubiik. Yooto kulē, “Chii ēē, nto āyiin?”

50 Kumuuyo :tukul. Yooto, bakeenke kumwoochi :Yēesu rubiichoo kule, “-Mōōmuuyē! Okāng'u! Nto yu anii nyoo.”

51 Kulaany :nkinee mwēēnkēēt. Yu kalaany, kuteeman :yoomeet. Kiilat :rubiik miisin,

52 kōōboor kule ānkoo kikiikukas :icheek bāyiisyonoo bo biiko kisyēērōōk muut, manaakoomuuch kubēēr Yēesu, ng'ālyoo nyēē tookunoot kule kiwuuyēch :mētēwookwaa.

*Kiisoob :Yēesu biiko ām Keneesareet
(Mataayo 14:34-36)*

53 Kumii :Yēesu ākoo rubiikyii mwēēnkēēt, kutākyi keey Keneesareet. Yu kayit wōlooto, / kiyyoong'to mwēēnkēēt /ankeerat simeenaata.

54 Yu kārēkunēē mwēēnkoonoo, kōōnkēt :biikaab kōōroonooto Yēesu areet akeenke.

55 Kulabataatee kōōroonooto tukul kumwaaytaat kule kāākuchō :Yēesu. Yu kakas :biiko ng'aleechu,

/keekalabaan biiko choo kimnyoontōōs ām tiir-boosyek kukwa wōlēē kimii :Yēēsu.

⁵⁶ / Kikiimut choo kimnyoontōōs kukwa sōkōōniinēk ām soong'wēchoo āk kiriinkōōsyēchoo kiwēēsytēē :Yēēsu. Kisaay :biiko Yēēsu kutiiny :bichoo kimnyoontōōs *maaseek chēbo kotootookaab sireenyii sukusobcho. Kisob :chii ake tukul nyēē kitiiny maaseehaa.

7

*Tooytoochiintōōs :Mākuutēkaab Yēyiin ākoo kiru-utēkaab Farisaayek
(Mataayo 15:1-9)*

¹ Nto mii bēsyēēt ake, kōōruruuki keey Yēēsu *:Farisaayek alake ākoo kāānēētik alak chēbo kiruutēk. Kikwoonēē :bichu Yēērusālēm bokukāsē kiyēē kiyēyē :Yēēsu.

² Nyēē mā tyaa, kukas :bichoo rubiik alak chēbo Yēēsu kwoomiisyēē āwunnyēk chēē /kimanaakiin-tasiim kuu yoo mwooyē :kiruutēkwaa.

³ Ām Farisaayek āk Yuutayek alak, kimāāmiisyē :chii ake tukul yoo mānāākōōtiliil āwunnyēk kuu yoo kimwooyē :booyikaab kēny.

⁴ Ki yoo kakwaanee :bichu kōōkwēēt ake, kimāāmiisyē yoo mānāākōōtiliil keey. Kirubē kiruutēk alak chēē chaang' chēbo booyikaab kēny chēē /kiintāsiimē tērēkōōkwaa.

⁵ Kubōlchi :Farisaayeechaa ākoo kāānēētichoo bo kiruutēk Yēēsu kule, “Nto yu āmiisyē :rubiikuuk, āmēēbērē itiliilē āwunnyēk kuu yoo mwooyē :kiru-utēk?”

6 Kumwoochi :Yēesu kule, “Kibēēr *:Isaaya yoo king'āloolē kurubta keey akweek choo öyēyē keey kule öchurtootiin ām yoo siraat kule:

‘Kooniyitēēnoo :bichoo kuutuww,
āmāboontēēnoo moo.

7 Ānkoo kasaaya, -māākāsyinē,
kuuyu chōōnēē :kāānēētiisyēēng'waa wōlēē mii
:biich buch.’†”

8 Kutas taay :Yēesu kumwoochi kule,
“Ākoo karaam akweek sōō, yu kyoobakaakte
mākuutēkaab Yēyiin ānkōōriib kiruutēkaab biiko?

9 Ōboontē ng'oomnātēēt ake nyēē ösātyinē
Mākuutēkaab Yēyiin komos soorub kiruutēkwook.

10 Kimwooy :siruutēkaab Muusa kule, ‘Iywey
kōōn āk koomēt.’† Kumwooy subak kule, ‘Chii nyoo
chubē kwaan nto kaamet, kunyoolchinē :meet.’†

11 Nto akweek ömwooyē kule, ‘Karaam yoo
kēēkoochi :chii Yēyiin kiinyii kubo kōrōsēēk ām
*Kōōtaab Yēyiin, kusiir yoo kātāyēētyēēchinēē kiy-
ooto kwaan nto kaamet.’

12 Kiy :nyoo nyēē kyooyeete chiichoo
kuyēētyēēchi kwaan nto kaamet.

13 Kēelto ake :nyi nyēē kyōōtub kiyēē kimwooyē
:Yēyiin ankookeeree kiruutēkwook ānkōōtāsē öyēyē
ng'aleek alak chēē chaang' chēē wuu chooto.”

*Tukun nee chēē yēyē chiito kumātililiit ām taayee-
taab Yēyiin?*

(Mataayo 15:10-20)

14 Nto mii yoo, kukuur :Yēesu biiko chēē chaang'
ānkumwoochi kule, “Öyēbchi yiit ānkōōsōōtyēēchi
kiyēē āmwooyē:

† 7:7 Isa. 29:13 † 7:10 Chuy. 20:12; Kiruu. 5:16 † 7:10 Chuy.
21:17; Laawi. 20:9

15 Māyēyē chii :tukuuk choo iwutē moo kumātililiit, nteenee yēyē :choo kwoonēē moo.”*

17 Yooto kubakaakta :Yēesu bichoo ankubeeta keey rubiikyii kayta nyēē kitēbunēē. Yu kayit wōlooto, kuteebēe :rubiikyii Yēesu kōōboorchi kiyēē kāmwoochinē biiko.

18 Kuwālchi :Yēesu kule, “Ākoo manookas :nkak-week kiyēē kāmwooyē! -Mōōnkētē :akweek kule kiyēē kēēwut mooyēētaab chiito kuchōōnēē saang’, āmāyēyē chii kumātililiit?

19 Āmiik choo āmē :chiito mēēbērē iwutē mētinyii, nteenee iwutē mooyēēnyii nyēē makuwasta tuku-uchooto kuba saang’.” (Kumwooyē :Yēesu kuu nyooto, kiibooru kule tiliilēch :āmiik tukul.)

20 Kumwooy subak kule, “Tukuuk chēē kwoonēē āriinyii :chēē yēyē kumātililiit.

21 Kwoonēē :kāāsōōtēywēēk chēē miyootēch mētitaab chiito. Yēyē chiito kumarta, kuchōōrso, kurumiis,

22 kumooroong'nan, kusikorakay, kōōbērbēēriis, kuyēk kimuchasyaa, kuyey tuuyintaab moo, kuyeyaata seemseemnyeet, kukāsē keey āk ng'al alak tukul chēbo bēerbēeryo.

23 Kunyoo, yēyuutēchu miyootēch tukul chēē yēyē chiito kumātililiit ām taayeetaab Yēyiin.”

Kiyētyēēchi :Yēesu cheebyoosya nyēē kimā Chee-byuutayaa

(Matayo 15:21-28)

24 Nto mii yoo, kung'eetee :Yēesu Kalilaaya ānkuwo ākoy saang'taab Tiirō ām kōōrēētaab

* **7:15** Tāsyinē :siruutēk alake kērēywoontooni 16: Yoo yēbē yiiit :chii, kukas. **7:15** Yēyuut. 10:15; 1Tēm. 4:4; Tiitō 1:15 **7:22** Kala. 5:19-21

Fōyinikē ānkōōwut kōōto ake. Kimāchē kule nto -mēēnkēt :chii ake tukul kule kāākuchō :inee. Nteenee kimēēmuuchē kut kuwuny keey.

²⁵⁻²⁶ Kimii :cheebyoosyeet ake nyēē kibo kōōroonoto bo Fōyinikē nyēē kimā Cheebyuutayaa. Kiboonto :cheebyoosyaani chēēbnii nyēē kiiyimē *:tāmirmiryēēt nyēē miyaat. Yu kēēnkēt :cheebyoosyaanaa kule kāākuchō :Yēēsu, kuwo ānkukutunyēē taayeenyii ānkusoom wokōōbēbēeto tāmirmiryēēt nyēē miyaat kung'eetee chēēbnii.

²⁷ Kukētyi :Yēēsu kule, “Kany kwoomiis :lōkōkyuu kurook. Makaraam / kiinēm āmnyoontēētaab lēēkōōk /ānkēēmētyi ng'ōōkin.”

²⁸ Kulē :cheebyoosyeet, “Wuu nyoto oō, Moko-ryoontēēt. Ntēē imuuchē mbo :ng'ōōkiik kukwey āmiik choo isuuytooy, yoo mii kwoomiisyē :lēēkōōk.”

²⁹ Kumwoochi :Yēēsu kule, “Kuuyu 'kēēkoosēēnoo keey, kāāyēwuung' kuu wōloo 'kēēmāktooy. Kunyi, wēēchi keey, wēēnyōōru chēēng'uung' kukaakung'eetee :tāmirmiryoonoo miyaat.”

³⁰ Kuwo :cheebyoosyaanaa kaa. Kiwokunyōōr lakwanyii kukaakukaramiit ānkimii kāru ām kitiin-tiriit.

Kiisoob :Yēēsu chiito ake nyēē kimiing'aat ankubalyaat

³¹ Yu kang'eetee :Yēēsu saang'taab Tiirō, kumur *kiriinkēētaab Sitōōn ānkuwo ākoy Yēēmēētaab Teekabooli koong'asiis yēbo Tōōliilēētaab Kalilaaya.

³² Yu kāwokuyit wōlooto, kōōmutyi :biiko cheemi-
inyaanteet ake nyēē kibalyaat. Kisoom :bichoo
Yēesu kutiiny chiichoo sukusob.

³³ Kunam :Yēesu cheemiinyaantaanaa
ankootabaanee wōlēē kimii :biiko. Nto yityo,
kōōwutēē mooriik yiitiikaab chiichoo ānkung'utyi
moorineenyii ānkutiinyēē ng'elyebtaab chiichoo.

³⁴ Kukas barak ānkulēēnchi chiichoo, “Iyaatakse
ankiityaakse!”

³⁵ Yu kāmwooy kuu nyooto, kuyootākiis :yiitiik,
kootyaak :ng'elyebta koochuurta ng'aleek.

³⁶⁻³⁷ Ānkoo kiikiimchi :Yēesu biiko kule
mamwaaytaat ng'aleechaa, kiilat :bichoo miisin
ankwaamtaat kiyēē kikas. Kimwooyē kule, “Nto
yu kaakuyey :Yēesu kiy ake tukul kukaramiit. Yēyē
biiko choo miinkyootiin kukas ng'aleek ākoo choo
bālyootēch kung'alaal nyēē karaam.”

8

*Kibay :Yēesu biiko chēē kikēēytēē kisyēērōōk
ang'wan*

(Mataayo 15:32-39)

¹ Kimii :bēsyeēt ake subak yēē kiiruruukyi keey
:biiko chēē chaang' Yēesu. Yu kaakoowaany :Yēesu
kwoomchi bichoo lōkōōywēk, kukuur rubiikyii
ānkulēēnchi,

² “Ntēē kaariiree bichu. Kōōkiibuurtē keey
bēsyoōsyēk sōmōk, āmāmii :kiyēē āmē.

³ Kwoonēē :bichu alake lōōyin. Yoo kāāmwoochi kuba amēēbērē kāāchēēnkyi kiyēē kaam, ākoy kōōmiistoot alak :kēmēwuut am kēēltaab too.”

⁴ Kumwooy :rubiikyii kule, “Ara nyōōrchinē ānō :chii mukaatiin am suurkwēēnooni chēē /kakeebayee bichu tēē chu?”

⁵ Kuteebēē :Yēēsu rubiichoo kule, “Ōboontē mukaatiinek ata?” Kulē :rubiik, “Tisab.”

⁶ Kumwoochi :Yēēsu biiko kōōbuur ng'wēny. Kunam mukaatiinechaa tisab, kubirchi Yēyiin kōōnkōy ankubcheyaabchey ānkōōkoochi rubiikyii kōōkoochinoot biiko.

⁷ Kiboonto *burburiinēk chēē ng'eri. Kunam :Yēēsu burburiinēchoo, kubirchi Yēyiin kōōnkōy ānkōōkoochi rubiikyii kubcheytaat.

⁸⁻⁹ Kyoomiis :biiko chēē kiyitē wōloo bo kisyēērōōk ang'wan kut kubiyoong'iis. Yu / kāākyoomiis kubēk, kōōruruuch :rubiik kaatuukanik koonyiit kērēboonik tisab. Lētuunoo, kumwoochi :Yēēsu biiko kubēēchi keey

¹⁰ ankulaany :inee mwēēng' ākoo rubiikyii kutākyi keey saang'taab Talmanuuta.

*Kitay :Farisaayēek kōōyēnchi Yēēsu
(Mataayo 16:1-4; Luuka 12:54-56; 11:29)*

¹¹ Nto miitē bēsyēēt ake, kukwoonchi Yēēsu *:Farisaayēek alake chēē kimāchē kukwiil ānkumwoochi kuyēchi kiy nyēbo kwōng'uut nyēē kēēboorchinēē kule boonto :inee kāāmuukēywēēk chēē kwoonēē kibkōōnkōy. Kimiitē yooto kutyēmē.

¹² King'woonchi Yēēsu, ānkulē, “Lēyyē! Ām nee yu māchē :biiko alake kiy nyēbo kwōng'uut? !

Kāāmwoowook, māmii :kiy nyēē +/mākiiboorchi biiko chēē wuu chooto.”

¹³ Kubakaakta :Yēesu bichoo ankooyeey wōlēē kimii :mwēēnkēēt kumāchē kuba ākoo rubiikyii komosta ake.

Ōriibēē keey kiyēē bāyēēnook :Farisaayeeek āk Ērōōtē

(Mataayo 16:5-12)

¹⁴ Kikiwuutyēē :rubiik kunam mukaatiinek ām wōloo kikwoonēē nteenee ki mukaatiit akeenke baateey nyēē kimii mwēēng’.

¹⁵ Yooto kōōkāloonchi :Yēesu rubiikyii kule, “Ōriibēē keey kiyēē bāyēēnook *:Farisaayeeek āk *Ērōōtē.”

¹⁶ Kiisōōtē :rubiichoo kule king’aloolēē :Yēesu mukaatiinek. Kuteebee keey kule, “Kamwaay-tee nee :Yēesu ng’aleechaa? Kuuyu -mākēēboontē mukaatiinek?”

¹⁷ Kiinkēt :Yēesu kiyēē kimwooyē :rubiik. Yooto kuteebee kule, “Ām nee yu ōmwooyē kule -mōōboontē mukaatiinek? So, mānōōsēwu kura? Ākoo tākuwuuyēch :mētēwookwook.

¹⁸ Bo nee :koonyek chu ōboontē? Ānku bo nee :yiitiik?

¹⁹ Kyōōwuutyēē mbo yoo kyāābāyēē mukaatiinechaa muut biiko kisyēērōōk muut? Kiinyiit :kaatuukanik kērēboonik ata?” Kulē :rubiik, “Taman āk āyēēng’.”

²⁰ Kuteebee :Yēesu subak kule, “Nto yoo kwāābāyēē mukaatiinechaa tisab biiko kisyēērōōk

ang'wan, konyiy :kaatuukanik kērēboonik ata?"
Kulē :rubiik, "Tisab."

²¹ Kumwoochi :Yēesu rubiikyii kule, "Mōōkāsēē mbo chooto?"

Kiyey :Yēesu kukasta :chii nyēē kikoraat

²² Nto mii yoo, kuyit :Yēesu ākoo rubiikyii Beet-saayta. Yooto, kōōmutyi :biiko alake cheebkoraatyaanteet ake. Kisoom :bichoo Yēesu kutiiny chiichoo sukusob.

²³ Kunam :Yēesu āwutaab cheebkoraatyaantaanaa ānkukweryoot ākoy wōlēē kimālēēkitēē :chii. King'utyi koonyekaab chiichoo ankutabtab. Yu kēēnēm āwunnyēk, kuteebee kule, "Ikāsē kiy?"

²⁴ Kukasta :chiichoo ānkulē, "Ākāsē biiko, nteenee wuu keet chēē bēēsyētē."

²⁵ Kutabtab subak koonyekaab chiichoo. Yooto, kukās :koonyekaab chiichoo nyēē karaam.

²⁶ Kumwoochi :Yēesu kule, "Iwē kaa, nteenee -maweemwaaytaate kiyēē kāāyēwuung'."

King'oonkyi :Yēyiin Bētērō kōōnkēt wōlēē kiwuu :Yēesu

(Mataayo 16:13-20; Luuka 9:18-21)

²⁷ Nto mii yoo, kuwēeto keyy :Yēesu rubiikyii soong'wēk chēē kilēēkitēē *kiriinkēētaab Kayisareeya Filiibi. Kumii kēēltaab too, kuteebee rubiikyii kule, "Mwooyē :biiko kule anii ng'oo?"

²⁸ Kukētyi :rubiik kule, "Mwooyē :biiko alake kule inyiing' Bātisāniintēēt Yoowaana, kubērē :alake *Eliiya, nto alak kumwooyē kule akeenke ām *wōōrkooyikaab Yēyiin."

29 Yooto kuteebēe :Yēesu icheek kule, “Nto akweek ōbērē anii ng'oo?” Kulē :Bētērō, “Inying' *Kāārārōokiintēēt nyoo kikēēkānyē kuchōōnēē Kaab Yēyiin.”

30 Kulē :Yēesu, “Wuu nyooto! Nteenee masimomwaaytaate.”

King'alaalee :Yēesu meenyii ākoo bēsyēēt nyēē makung'eetee meet

(Mataayo 16:21-23; Luuka 9:22)

31 Nto mii yoo, kutoow :Yēesu kumwoochi rubiikyii kule, “Ākoy kubuntēē *:Wēritaab Chii nyāliiūtēk chēē chaang'. Makutay :booyik, mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo kāānēētikaab kiruutēk. +/Makeebakach nto miitē bēsyēētaab sōmōk /kiing'eetee meet.”

32 Kimwooy :Yēesu ng'aleechea kutook. Yu kakas :Bētērō kuu nyoo, kuwēēto Yēesu komos ankootaayee ng'aleecheaata kāmwooyē.

33 Nteenee kōōtuukyi :Yēesu Bētērō batay ānkōōburyoong'to Bētērō kule, “Sateenaa keey, Syeetaani! Bo :kāāsōōtēywēēkuuk biich buch nyēē -mēēnkētē wōlēē māktooy :Yēyiin.”

Wuuyinto nyēē buntēē :rubiintēētaab Yēesu

(Mataayo 16:24-28; Luuka 9:23-27)

34 Kukuur :Yēesu biiko choo kiboontotē keey rubiikyii ānkumwoochi kule, “Chii ake tukul nyoo mächē kurub ng'aleekyuu, manyokoriit meet* ”

8:29 Mat. 14:33; Yoowa. 1:49; 10:24-25; 11:27 **8:30** Määrkō 9:9 **8:31** Mat. 12:40; Määrkō 9:30-32; 10:32-34 * **8:34** Yoo /kākēewēkyiin ng'ālyoo āk ng'ālyoo kumwooyē kule 'ankunam murtooywoontēenyii'. Ām bēsyōōsyēchooto, ki yoo kanamaat :chiito murtooywoontēēt kōōbooru kule miitē /bokēēbākāchē.

ankusaanee keyy kiyēē mächē :mooyēēnyii. Yoo kaakucham kuyey kuu nyooto, kuruba.

³⁵ Nyoo kāyēētyi keyy soboontaab kōōrooni, mākōōboot soboonnyii bo kibchuulyo. Nto nyoo kēēkooyto soboonnyii ām kōōrooni kubo anii ākoo kāānēētēywēēkyuu, mākunyōōr *soboontaab kibchuulyo.

³⁶ Kāroomnyo nee :nyēē nyōōru :chii yoo kēētukuulchi keyy tukuukaab kōōrooni ānkōōboot soboonnyii bo kibchuulyo?

³⁷ Nto kiy nee :nyēē imuuchē :chii kuwalee soboonooto?

³⁸ Chii ake tukul nyoo kataya āk ng'aleekyuu ām kōōroonēēb kibng'ōōkisiisyēchu, +maatay :nkanii, *Wēritaab Chii, bēsyoonoo āchōōntooy keyy malayikaanik ām lēbkēēyyēētaab Baaba.”

9

¹ Kimwoochi :Yēēsu subak kule, “!Kāāmwoowook, kumānāābēk :biiko alake chēē mii yu, makukas bāytooyiisyēētaab Yēyiin nyēē chōōntooy kāāmuukēywēēk.”

*Kiweek :eertaab Yēēsu
(Mataayo 17:1-8; Luuka 9:28-36)*

² Yu kakeeyta :bēsyōōsyēk lo, kuwēēto keyy :Yēēsu Bētērō, Yāākōbō ākoo Yoowaana tulwēēt ake nyēē ki suurkwēēnnyoo. Kumii wōlooto kukas :rubiiik kukaakuweek :eertaab Yēēsu.

³ Kiweek :nkicheek sirookyii kuleelakiitu kut kōōlēkēchēēchtōōs. Ki leelach lēēlinto ake nyēē

-mēemuuchē :chii bēsyēēt ake kōōlēēliit sira nyēē lēēl kuu nyooto!

⁴ Kukas :rubiik *Eliiya ākoo *Muusa kung'āloolē ākoo Yēēsu.

⁵ Yooto, kumwoochi :Bētērō Yēēsu kule, “Kāānēētiintēēt, karaam kule nee kēēmiitē yu. Kany keeyeyte kēryōōsyēk sōmōk, nyeeng'uung', nyēbo Muusa ākoo nyēbo Eliiya.”

⁶ Kimēēnkēt :Bētērō kiyēē kimwooyē. Kiiywēyiis :rubiichoo miisin ām kiyēē kiyeyakay.

⁷ Nyēē mā tyaa, kōōyuung' :boolteet, ankoolaambuuch icheek tukul choo kimii yooto. Kumwooy :Yēyiin ām booltaanaa āriit kule, “Lakwanyuu :nyi nyēē āchāmē. Kunyoo, ōkāsyi kiyēē mwooyē.”

⁸ Kukasta :rubiichoo nto bēre kulē, kumākāsē chii, nteenee ki Yēēsu nkit.

⁹ Yu kimii kurēkunēē lekem, kōōkiimchi :Yēēsu rubiichoo kule, “-Mōōmwoochi chii ake tukul kiyēē kookas ākoy bēsyēēt nyēē kaakung'eetee *:Wēritaab Chii meet.”

¹⁰ Kisiista :rubiichoo ng'aleechaa ankuteebee keey kule, “Ibooru nee :ng'ālyoontooni bo ng'eeteetaab meet?”

Kiineet :Yēēsu wōlēē kiwuu :chōōnēētaab Eliiya (Mataayo 17:10-13)

¹¹ Nto mii yoo, kuteebee :rubiichoo Yēēsu kule, “Ntēē mwooyē :kāānēētikaab kiruutēk kule māchāktōōs kōōntōōw :Eliiya ām Kāārārōokiintēēt?”

¹²⁻¹³ Kukētyi :Yēēsu kule, “Man, sinee intōōwu :Eliiya sukukaramiit :kiy ake tukul. Kāāmwoowook, kisimkuchō :Eliiya / ānkiikēēyēchi kiy ake tukul

nyēē kimāchē :biich kuu wōloo mwooytooy :siru-
utēk. Yoo ākoo kiikukaramiit :kiy ake tukul, ām
nee /sikeesir ām kitaabuutaab Yēyiin kule makun-
yalilee :Wēritaab Chii tukuuk chēē chaang' ānku +/
mākiintosuur?"

*Imuuchāktōōs :kiy ake tukul ām chii nyoo ikoosēē
key Yēyiin*

(Mataayo 17:14-21; Luuka 9:37-43a)

¹⁴ Yu kārēkunēē :Yēesu lekem ākoo rubiichoo
ki sōmōk, kunyōōr rubiik choo kibākooktooy
kukēēruruukyi keyy :biiko chēē chaang'. Kimii
:nkicheek kāānēētikaab kiruutēk alake kukwiilē
keyy ākoo rubiichoo.

¹⁵ Yu kakas :biiko Yēesu, kung'ērēkyi anku-
torooch bokoosubaay.

¹⁶ Kuteeb :Yēesu kule, "Ōmiitē ōkwiilēē keyy nee?"

¹⁷ Kumwooy :chiito ake ām kwēēnuutaab bichoo
kule, "Kāānēētiintēēt, kātāāmutu lakwanyuu nyēē
boonto *tāmirmiryēēt nyēē miyaat nyēē kiikuyey
kuratakay :ng'elyebta.

¹⁸ Yoo kātēryēkyi :tāmirmiryoonoo leekweet,
kōōryookyinē ng'wēny kukabus, nyiyē keelek,
ankukwiilakay :bōōrto tukul. Kāāmwoochi
rubiikuuk kōōbēbēēto tāmirmiryooni miyaat,
nteenee maneemuuch."

¹⁹ Kumwooy :Yēesu kule, "Wuu nee
:mētēwookwook ēē! Manookaaseenaa keyy!
Sāābuurtook ākoy āyu? Nto +māāmuytoochook ākoy
āyu? Omutwaa wēēroo."

20 / Kiimutyi. Yu kakas :tāmirmiryoonoo Yēesu, kōōsimsiim wēeroo ānkōōryookyi ng'wēny. Koomilmiil kut kukabus.

21 Kuteebēe :Yēesu kwaaniitaab wēeroo kule, “Kung'eetee āyu :yēē kiwuu nyiitēnyi :wēeri?” Kulē :kwaan, “Kung'eetee leekwaanti.

22 Kiikusyeem :tāmirmiryoonoo ām bēsyōōsyēk chēē chaang' kule kubakach wēeri. Kiwunukyine mā, nto kutōōrchinē bēēko. Wuusyō! Iriireeneech, ānkiisār wēēch ēē, wē, yoo 'imuuchē!”

23 Kumwoochi :Yēesu kule, “Keemwaayte ānō kule yoo āmuuchē? Imuuchāktōōs :kiy ake tukul ām chii nyoo ikoosēē key Yēyiin.”

24 Kuriiree key :kwaaniitaab wēeroo kule, “Ākoosēē key sinee :anii Yēyiin, nteenee akuskus ām kaakaaseet. Ititiroo saakaasee key Yēyiin miisin.”

25 Yu kakas :Yēesu biiko kālābāt ānkōōruruukyi key yooto, kōōbēbēeto tāmirmiryoonoo miyaat nyēē kiyey wēeri kumiiny ankuratakay :ng'elyeb kule, “Chuwunee wēeri āmāwēēkētyi key subak.”

26 Kōōnchō :tāmirmiryoonoo ānkōōsimsiim wēeroo ankuchuyta! Kulyelta :wēeroo wuu nyēē kame. Kulē :biiko, “Kaakume!”

27 Kunam :Yēesu āwutaab wēerooto ankoong'eet kōōyyo. Kukaramiit :wēeroo.

28 Yu kiboonto key :Yēesu rubiikyii ām kō, kuteebēe :rubiik Yēesu kule, “Ām nee yu kāmākiimuuchē :acheek kiibēbēētē tāmirmiryoonoo?”

29 Kumwoochi :Yēesu kule, “Mēēmuuchāktōōs :tāmirmiryēēt nyēē wuu nyoo yoo manoosaay

āmānōōkir āmiisyēēt.”*

*King'alaalee :Yēesu subak meenyii āk
ng'eeteetaab meet*

(Mataayo 17:22-23; Luuka 9:43b-45)

30-31 King'eetee :Yēesu yooto ākoo rubiikyii ānkubēēchi keey. Kibeesyetaatee Yēmēētaab Kalilaaya nto kuuyu kimii kōōnēētootē rubiikyii, manaamach kule kōōnkēt :chii ake tukul wōlēē kimii :icheek. Kimwoochi rubiichoo kule, “+/ Mākiiyokoochi *Wēritaab Chii biiko. +/ Makeebakach, nto mii bēsyēētaab sōmōk, +/ makiing'eetee meet.”

32 Kimēēnkēt :rubiik kiyēē kimwooyē :Yēesu nteenee kiiywey kuteebee.

Ng'oo :nyēē wōō?

(Mataayo 18:1-5; Luuka 9:46-48)

33 Nto mii yoo, kuyit :Yēesu ākoo rubiikyii Kaabernaam. Kumii kō, kuteebee :Yēesu rubiikyii kule, “Kiy nee nyi kōōkwiiloonunēē keey ām kēēltaab too?”

34 Mānāāwāl kiy :rubiik, kuuyu kimii kukwiilēē keey kule ng'oo :nyēē wōō.

35 Kōōbuurto :Yēesu rubiikyii ānkumwoochi kule, “Nyoo māchē kōōntōōchi alak, kuyib keey ng'wēny, ānkuchāmē kuyēētyēēchinē chuut.”

36 Yooto, kukuur :Yēesu leekweet ake ānkōōyyoong'tēē taayeetaab rubiik ānkōōmuuryēē lakwanaa āwunyii ānkulē,

* **9:29** Māmiitē :ng'aleek 'āmānōōkir āmiisyēēt' ām siruutēk alak.

9:32 Määrkō 8:31

9:34 Luuka 22:24

9:35 Määrkō 10:43-44

37 “Chii ake tukul nyēē toochē chii nyēē wuu lakwani ām kaayneenyuu, kaakutaacha, nto nyoo kataacha, kaakutaach Yēyiin nyoo kiiyookwoo.”

*Nyoo mākwilēēch ku nyēēnyoo
(Luuka 9:49-50)*

38 Yu keewaany :Yēesu kumwooy kuu nyooto, kumwoochi :Yoowaana kule, “Kāānēētiintēt, ki-keekas chiito ake nyēē kiibēbēētooy tāmirmirook chēē miyootēch kuyēyiisyēē kaayneeng'uung'. Ki-keeyeetee, kuuyu kimā rubiintēēng'uung' ake.”

39 Kumwooy :Yēesu kule, “-Mooyeetee. Yoo mii :chiito nyēē yēyē ng'aleek chēē /kiilātē ām kaayneenyuu, mēēbērē makung'alaaleenaa nyēē miyaat.

40 Nyoo mākwilēēch ku nyēēnyoo.

41 !Kāāmwoowook kule, chii nyoo kāyēētyēēchook bēēko chēē kooyee, kuuyu ōyēku cheechuu, ku ākoy /kēētuwēn.

*Ōriibēē keey kentaayeet
(Mataayo 18:6-9; Luuka 17:1-2)*

42 Chiito nyoo kaken chii nyēē takung'arng'ar ām choo iyēnwoo kutaya, kumisiyinē nyoo /kēērātyi kaat rwaa nyēē / kēēng'oosyēē / ānkēētōōrchi araaray kuling'ta.

43 Yoo kēēsākyiing' :āwung'uung' itayaa, itilte, kuuyu kaykay inyōōru *soboontaab kibchuulyo iboontē āwut akeenke kusiir iboontē āwunnyēk

tukwaay / ānkēētōōrchiing' wōlēē bo maataab kibchuulyo.†

45 Yoo kēēsākyyiing' :kereenkeeng'uung' itayaa, itilte, kuuyu kaykay ing'waalee kereenkeet akeenke ānkiinyōōru soboontaab kibchuulyo kusiir iboontē kērēēnkōōk tukwaay /ānkēētōōrchiing' wōlēē bo maataab kibchuulyo.‡

47 Nto yoo kēēsākyyiing' :koong'uung' itayaa, ilōōtu. Kaykay iwē Kaab Yēyiin iyēku kimekoong'nyaa, kusiir iboontē koonyek tukwaay ānku /bokēētōōrchiing'

48 wōlēē 'Mābēku :mōkiik, āmāmisē :ma kēnyiiis.'†

49 Chii nyoo rubiintēēnyuu mākubuntēē ng'wooninto sukutililiit.

50 Karaam yoo 'kēēnēmchi keey yiisyēētaab Yēyiin. Nto yoo 'keechuchuyee keey yiisyonoo, +'meeyey kule nee sitēēyēchi Yēyiin yiisyēēt. Kunyoo, ōnēmchinē keey yiisyēētaab Yēyiin ānkōōchoomtōōsii."

10

*Kiineet :Yēesu kule miyaat :bareetaab kooyēē
(Mataayo 19:1-12; Luuka 16:18)*

¹ Nto mii yoo, kung'eetee :Yēesu yooto, kwaay āynēētaab Yoortaan ānkutākyi keey Yēēmēētaab Yuuteeya. Kiiruruukyinootē keey :biiko chēē

† **9:43** Tāsyinē :siruutēk alake kērēywoontēētaab **44:** Mābēku :mōkiik, āmāmisē :ma kēnyiiis. **9:43** Mat. 5:30 ‡ **9:45** Tāsyinē :siruutēk alake kērēywoontooni **46:** Mābēku :mōkiik, āmāmisē :ma kēnyiiis.

9:47 Mat. 5:29 † **9:48** Isa. 66:24 **9:49** Laawi. 2:13; Ēsēk. 43:24

9:50 Mat. 5:13; Luuka 14:34, 35; 1Kōōr. 7:15; Kolos. 3:15; 1Tēēs. 5:13

chaang' kutēē yooto tukul. Kooneet :Yēesu biiko ng'ālyoontēētaab Yēyiin kuu yoo kwēēnēētē kwaak.

² Yooto, kukwoonchi *:Farisaayeeek alake chēē kimāchē kutyem, ankuteebee kule, “/Kēēchāmē ām kiruutēkyoo kukwet :chii koorkeēnyii?”

³ Kukētyi :Yēesu ām tēēbuutyēēt kule, “Kimwoochi nee *:Muusa mbo kuukoong?”

⁴ Kumwooy :bichoo kule, “Kichāmchi :Muusa saanteet kusirchi barweet nyēē bārēē kooyēyto.”

⁵ Kumwoochi :Yēesu Farisaayeechaa kule, “Kichām :Muusa barwaanaa, kuuyu wuuyēch :mukuulēywēkaab biiko.

⁶ Yu kitoowu :Yēyiin kuyēyē kōōrēēt, ‘Kiyey murēn āk koorko.’†

⁷ ‘Kunyoo, kiyooto nyēē yēyē murēn kung'eetee kōōtaab kwaan āk kaamet ankoomut koorkeēnyii

⁸ ānkunoomnyo :tukwaay kuyēk kiy akeenke.’† Mēēbērē tāku biich āyēēng', nteenee kāākuyēk kiy akeenke.

⁹ Kunyi, mēēbēēsyo :chii kiyēē kiikōōnoomcho :Yēyiin.”

¹⁰ Kumii kō, kuteebee :rubiik Yēesu kōōboorchi ng'ālyoontoonoo.

¹¹ Kumwoochi kule, “Chii nyoo kakwet koorkeēnyii ankoomut ake, kāākuchoolwookēnchi koorcoonoo kākwētē.

¹² Nto nkinee koorkeēt nyoo katay saanteenyii ankoomut keey ākoo chiito ake, kāākuchoolwookēnchi saantaanaa kātāyē.”

*Biiiko chēē iwutē bāytooyiisyēētaab Yēyiin
(Mataayo 19:13-15; Luuka 18:15-17)*

13 Kimii :biiko alake chēē kiimutyi Yēesu lēēkōōk sukutiinyēē āwunnyēk kōōbēruur, nteenee kiibury-oong'to :rubiik bichoo.

14 Yu kakas :Yēesu kiyēē kiyey :rubiik kukōrōmchi kule, “Ōbāroochi lōkōchoo minkēēch kukwa wōlēē āmiitē! -Mooraany kuuyu biiko chēē wuu chu-utēchu :chēē iwutē bāytooyiisyēētaab Yēyiin.

15 ! Kāāmwoowook, chii nyoo -mēēkoosēē keey Yēyiin kuu wōloo yēytooy :lōkōchoo, -mēēwutē :nyoo Kaab Yēyiin.”

16 Kutorooch :Yēesu lōkōchoo ānkutiiny āwunnyēk ankusaay Yēyiin kōōbēruur.

Wuuy kōōwut Kaab Yēyiin :chii nyēē boonto bāyitit (Mataayo 19:16-26; Luuka 18:18-27)

17 Yu katas taay :Yēesu ākoo baannyii, kulābāt :chiito ake ānkukutunyēē taayeenyii ānkulē, “Kāānēētiintēēt! Ikaraam :inyiing'. +Maayey nee sāānyōōru *soboontaab kibchuulyo?”

18 Kukētyi :Yēesu kule, “Ām nee siikuuroo kule āwuu karaam? Yēyiin nkit :nyēē karaam.

19 Ābērē 'inkētē kiruutēkaab Yēyiin choo kimwooyē *:Muusa kuu: ‘-Meebakach chii, -meemarte, -mēēchōōrsē, -mēērātyi chii ng'wiiynan, -mēēlātu chii, iywey kōōn āk koomēt.'†”

20 Kumwooy :chiichoo kule, “Kāānēētiintēēt, kyāākir ng'aleechaa kung'eetee āmining'.”

21 Kōōrōōtoot :Yēesu chiichoo. Kung'erēkyi ānkumwoochi kule, “Botuong' :kiito akeenke. Wee-alte kiy ake tukul nyēē iboontē, 'ānkiisārunēē

bānoonik. Yoo 'keeyey kuu nyooto, irubwaa. +Mēēnyōōru bāytit nyēbo man ām Kaab Yēyiin.”

²² Kuteryekta :mukuulēynyii ankusimikta nyēē kāng'woonchi, kuuyu kiboonto bāytit nyēē wōō.

²³ Kōōrōōtoot :Yēēsu rubiikyii ānkumwooy kule, “Wuuy sōō nyēē tyaa kucham :biich chēē moko-rēēn bāytooyiisyēētaab Yēyiin.”

²⁴ Kiilat :rubiik ng'aleechaa. Kiikiimchi :Yēēsu subak kule, “Biikyuu, wuuy sōō kule nee kōōwut :chii nyēē wuu nyoo Kaab Yēyiin.

²⁵ Nyumnyum mbo kōōwut :tembes koong'taab sintaniit kusiir kōōwut :chii nyēē boonto bāytit Kaab Yēyiin.”

²⁶ Kiilat :rubiik subak miisin ankuteebee keey kule, “Ara ng'oo, naas, :nyēē imuuchē / kiiraraach?”

²⁷ Kōōrōōtoot :Yēēsu rubiichoo, ānkulē, “Mēēmuuchāktōōs sinee ām wōlēē mii :chiito, nteenee, imuuchāktōōs ām wōlēē mii :Yēyiin, kuuyu māmii :kiy nyēē biirē Yēyiin.”

*Kiyēē nyōōru :biiko choo karub Yēēsu
(Mataayo 19:27-30; Luuka 18:28-30)*

²⁸ Nto mii yoo, kuteebee :Bētērō Yēēsu kule, “Kas kookeebakaakte :acheek kiy ake tukul ankeerubi-ing’?”

²⁹⁻³⁰ Kukētyi :Yēēsu kule, “! Kāāmwoowook, chii ake tukul nyēē kaakubakaakta tukuukyii tukul sukuruba kwoomtootē ng'aleekaab Yēyiin, +/ mākēēkētyi tukuuchoo ām bēsyōōsyēchu kusiir choo kiboonto. Yoo ki mbareet nto kooriik chēē kibakaakta, mākunyōōr. Nto yoo ki tuubchōōsyēk

chēē kibakaakta, mākunyōōr. Yoo ki kwaan nto kaamet nto lēēkōōk chēē kibakaakta, mākunyōōr nkicheek. Nto subak, +/mākēēwus ām kōōrooni nteenee mākunyōōr *soboontaab kibchuulyo ām kōōrēēt nyoo chōōnii.

³¹ Biiko chēē chaang' choo tookunootiin ām so-boontaab kōōrooni, mākubooyiit lēt ām Kaab Yēyiin. Nto biiko chēē chaang' choo mātookunootiin ām soboontaab kōōrooni, mākubooyiit taay ām Kaab Yēyiin.”

King'alaalee :Yēesu areet nyēbo sōmōk meenyii ākoo ng'eeteenyii

(Mataayo 20:17-19; Luuka 18:31-34)

³² Kutāsē taay Yēesu āk rubiikyii ām baanaa bo Yēerusālēēm, kimii :Yēesu kukeentooy ānkurubu :rubiiik ām lēt muut kwoomoonu mēt :kiyēē kimwooy :Yēesu. Kikimuuyo mbo :biiko alake choo kimii :nkicheek kurubē Yēesu. Yooto, kukuur :Yēesu rubiichoo taman āk āyēēng', ānkumwoochi kule,

³³ “!Kookas, kēēmiitē kēēbēētii ākoy Yēerusālēēm. +/Mābokiiyokoochi *Wēritaab Chii mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo kāānēētikaab kiruutēk. Makooruusta :bichoo Wēritaab Chii / keebakach ānkōōyokoochi biikaab Rooma.

³⁴ Mākōōntosuur :choo, kung'utyi, kubirsēēt kulālchi ankubakach. Nto mii bēsyeētaab sōmōk, makung'eetee meet.”

Wōō :ng'oo ām biikaab Kiriistō

(Mataayo 20:20-28; Luuka 22:24-27)

35 Nto mii yoo, kuwēēchi :Yoowaana ākoo Yāākōbō, choo ki :wērikaab Sebetaayo, Yēesu ankuteebēe kule, “Kāānēētiintēēt, mii :kiito ake nyēē kēēmāchē iyēwēēch.”

36 Kuteebēe :Yēesu kule, “Nee :nyooto?”

37 Kukētyi :rubiichoo kule, “Kākēēmāchē :acheek ichām wēēch kōōbuurunēēniing' :ake āwutaab taay, kōōbuurunēēniing' :ake nyēbo kaataam bēsyoonoo ibāytooyiisyē ām lēbkēēyyēētaab Yēyiin.”

38 Kumwoochi :Yēesu kule, “-Mōōnkētē kiyēē osoomē. Ōmuuchē :akweek okalab nyāliluutēk chēē +maakalab :anii nto ōmuuchē ōbuntēē nyāliluutēk chēē +māābuntēē :anii?”

39 Kumwooy :rubiichoo kule, “Kiimuuchē.” Kumwoochi :Yēesu kule, “+Mōōnyōōru nyāliluutēk chēē +māānyōōru :anii, ānku +mōōbuntēē nyāliluutēk chēē +māābuntēē :anii.

40 Ānkoo kuwuu nyooto, -māāboontē kāāmuukēywēēk chēē āmuuchē ākoochi chii kōōbuurunēēnoo āwunyuu nyēbo taay nto nyēbo kaataam. Yēyiin nkit :nyēē kiikukwey chēē mākōōkoochi bārooyinooto.”

41 Yu kēēnkēt :rubiik chuut tamanu kiyēē kimāchē :Yāākōbō ākoo Yoowaana, kunyēērchi murēchooto.

42 Kukuur :Yēesu rubiik tukul, ānkumwoochi kule, “Tookunoot kule māchē :bāytooyik chēē mii kōōrooni kōōboorchi biiko alak kule ichēek :chēē bāytooyiisyē ānkuboonto kāāmuukēywēēk kubiir chuut.

43 Nteenee -māmāchāktōōs kuwuuyiit nyoo ām wōlēē ōmiitē :akweek. Yoo māchē :chii ām akweek

kuyēk nyēē wōō, kumisyinē kuyibē keey ng'wēny.

⁴⁴ Nto nyoo mächē kubāytooyiis, kumächāktōōs kuyēētyēēchinē chuut.

⁴⁵ Kyāāchōō :anii *Wēritaab Chii, sichāyēētyēēchi biiko, āmēēbērē kyāāchōōnii / subokēētyēētyēēchoo. Chāākooytooy soboonnyuu sukusobcho :biiko chēē chaang'."

*Kiisoob :Yēēsu Bartimaayo nyēē kikoraat
(Mataayo 20:29-34; Luuka 18:35-43)*

⁴⁶ Nto mii yoo, kuyit :Yēēsu ākoo rubiikyii *kiriinkēētaab Yēērikō. Nto kumii kung'ēētōōs, kurub :biiko chēē chaang'. Kimii :cheebko-raatyaanteet ake nyēē kikiilbuur kēēlto komos kusoomsē. / Kikēēkuurēē chiichoo Bartimaayo (Araab Timaayo).

⁴⁷ Yu kakas :chiichoo kule Yēēsu nyēbo Nāāsārēēt :nyēē kimii kukēēytooy, kukuurso kule, "Yēēsu, in-yyiing' *Mōchōkōrēētaab Tāwuti, iriireenaa!"

⁴⁸ Kōōburyoong'to :biiko chēē chaang' kule, "Siis!" Nteenee kikuurchi :chiichoo barak kule, "Mōchōkōrēētaab Tāwuti, ankiiriireenaa!"

⁴⁹ Kōōyyo :Yēēsu, ānkumwoochi biiko kule, "Ōmwoochi kuchō." / Kēēmwoochi kule, "Ing'erech, ānkiiyyoony, kuuriing' :Yēēsu."

⁵⁰ Kukāsē kuu nyooto, kung'ēētē bakeenke ānkumētooy sireet nyēē kikiiliiktēē keey, / ānkiirēētoot ākoy yēē kimii :Yēēsu.

⁵¹ Kuteebēē :Yēēsu kule, "Imächē āyēwuung' nee?" Kukētyi :chiichoo kule, "Mokoryoontēēt, āmächē akaste."

⁵² Kumwoochi :Yēesu kule, “/ Kāākēyēwuung' kiyēē 'kēēmāchē, kuuyu 'kēēkoosēēnoo keey.” Yu kāmwooy :Yēesu kuu nyooto, kukasta :chiichoo ānkuwēeto keey Yēesu.

11

/ Kikeetorooch Yēesu ām Yēerusālēm kuu Bāytooyiin
(*Mataayo 21:1-11; Luuka 19:28-38; Yoowaana 12:12-19*)

¹ Yu kikiikuriik :Yēesu ākoo rubiikyii Yēerusālēm, kumur *kiriinkēetaab Beetannyya yēē kilēēkitēē Lekemeetaab *Musēytuuniinēk. Nto mii kēēltaab too, kukēē-āyēēchēē keey saang'taab Beetfaaka,

² kumwoochi rubiikyii āyēēng' kule, “Obe ākoy saang'iin. Yoo kooyit wōlooto, +mōōnyōōru sikiryō nyēē siirwaak kurataat amanaakesen chii bēsyyēt ake. Otyaach ānkōōkwēru.

³ Nto yoo kateebeenaak :chii kule ōmāchēē nee, ōlēēnchi māchē :Mokoryoontētēt ānkumākukēt areet akeenke.”

⁴ Kuba :rubiichoo ānkubokunyōōr sikiryoonoo / kākēērātyi kurkat saang' ankootyaach.

⁵ Nto bērē kukas :biiko alake chēē kimii yooto, kuteebee rubiichoo kule, “Otyookyinē nee sikiryēēt?”

⁶ Kukētyi :rubiichoo kuu wōloo kimwooy-toochinē :Yēesu. /Kēēchāmchi kubeeta sikiryēēt.

⁷ Kukwēr :rubiichoo sikiryoonoo ākoy yēē kimii :Yēesu.

Yu kayit yooto, kōōrēēk kāāliikoonikwaa ankwaalyaktee bataytaab sikiryoonooto sukōōbuurēē :Yēesu. Kōōbuurēē :Yēesu bataytaab sikiryoonoo ankutas taay āk baanta.

⁸ Kiirēēk :biiko chēē chaang' chēē kimii yooto kāāliikoonikwaa ānkōōyiito kēēltaab too. Kubut :alake sokēēk ānkōōyiito nkicheek.

⁹ Kityēēnchinootē barak :biiko chēbo taay ākoo chēbo lēt kumwooyē kule,
“Kutōrōriit :Yēyiin!

Ibēruuroot :nyi chōōnii ām kaayneetaab Yēyiin!†

¹⁰ Ibēruuroot *:Mōchōkōrēētaab Tāwuti!
Kutōrōriit :Yēyiin ām kibkōōnkōy!”

¹¹ Nto mii yoo, kuyit :Yēesu Yēerusālēēm ānkōōwut biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin. Kumarar wōlēē kiwuu :kiy ake tukul. Nto mii yoo, kooyeey ākoo rubiikyii tukul choo ki taman āk āyēēng' ākoy Beetannyya, kuuyu kimii kwiimēnē :kōōrēēt.

*Tiliil, āmāmii :kiy āriit
(Mataayo 21:18-19)*

¹² Nto yu kāyyēēkunēē, kung'eetee :Yēesu ākoo rubiikyii Beetannyya ankooyeey Yēerusālēēm. Kwaam Yēesu :kēmēwuut.

¹³ Nto yu kimii kubēētii, kutoobēnchi kēētii ake nyēē /kēēkuurēē *mutiiniit wōlēē lōō. Kiboonto :kēētoo sokeēk chēē nyāliilēch nyēē kibērē :chii tōōs kiikuyey lokoy. Nto bērē kuyit yooto, koosyaach kēētoo kubērē nto nyōōr lokoyeek. Nteenee kuuyu kimā bēsyoōsyēk :chooto chēē kiyēyē :kēētoo lokoyeek, mānānyōōr :inee lokoyaa ake tukul.

11:8 2Bāy. 9:13 † **11:9** Tyēēnwookik 118:25-26 **11:10** Tyēēn. 148:1; Mat. 20:30-31 **11:13** Luuka 13:6

14 Yooto, kuchub :Yēesu kēētoo kukāsē :rubiik kule, “Mēērook /kyaameeniing' kiy bēsyēēt ake.”

Nyēbo āyēēng' kukwētēē :Yēesu biiko biiwuutaab Kōōtaab Yēyiin

(Mataayo 21:12-17; Luuka 19:45-46)

15 Yu kayit :Yēesu ākoo rubiikyii Yēerusālēēm, kōōwut biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin. Kimii yooto :biiko chēē kiwālāng'tooy beesaanik āk alak chēē kyooltooy chēēbtuukēēnik chēē / sikeēbēēlēē kōrōsēēk. Kimiitē :nkicheek cheemung'aariisyek alake yooto. Yooto, kootyeelaat :Yēesu meesoosyekaab bichoo kiwālāng'tooy beesaanik āk ng'ēchērōōkaab choo kyooltooy chēēbtuukēēnik ankukwet bichoo tukul kuba saang'. 16 Mānāāchāmchi mbo chii nyēē kiboontotē kiy ake tukul nyēē kyooltooy kubuntēē biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin.

17 Kimwooy kule, “Mwooyē :Yēyiin ām siruutēk kule, ‘Bo :Kōōnyuu saayeet wōlēē mākusooyēē :bi-ikaab kōōrōōsyēk tukul.’† Nteenee kyooweek :ak-week kuyēk kēbēnnyoo nyēē wunyēē key :sāsiik!†”

18 Yu kakas :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo kāānēētikaab kiruutēk kiyēē kiyey :Yēesu, kung'woonchi. Yooto, bokusat wōlēē sukubakakta inee kuuyu kiilātē :biiko kubo kāāmuukēywēēk chēē kiboonto.

19 Yu kāākwimēn :kōōrēēt, kung'eetee :Yēesu ākoo rubiikyii kiriinkoonoo ānkubēēchi key wōlto ake.

Māchē ikoosēē key Yēyiin yoo isooyē
(Mataayo 21:20-22)

† 11:17 Isa. 56:7 † 11:17 Cherem. 7:11 11:18 Määrkō 12:12; 14:1-2

20 Yu kāyyēēkunēē, kooyeey :Yēēsu ākoo rubiikyii Yēerusālēēm. Kumii kubētīi, kukas :icheek kēētoo kōchubē :Yēēsu.

21 Kumwoochi :Bētērō Yēēsu kule, “Mokoryoontēt, kas, ntēē kookuyaam :kēētikoonye kwēēchubē!”

22 Kumwoochi :Yēēsu kule, “Māchē ōkoosēē keey Yēyiin.

23 Kāāmwoowook yoo ikoosēē keey :chii Yēyiin ām mooyēt akeenke, kōomuuchē kumwoochi leke-meet wokōosuuchi araaray ankuyeyakay.

24 Kunyi, yoo ōtēēbē kiito ake ām saayeet ānkōōchāmtooy kule kaakukas :Yēyiin, ōnyōōru.

25 Nto yoo isooyē Yēyiin ānkumii :kiyēē miyaat nyēē kiikuyēwuung' :chiito ake, inyōōchi chiichoo kaat kurook sukung'eet kunyōōwuung' nkinyiing' :Yēyiin kaat ām choolwookātēēng'uung'.

26 Nto yoo -mōōyēyē kuu nyotoo kumānyōōwook :Yēyiin kaat.”*

*Kāāntōōyikaab Yuutayeek chēē ki kāwōōt
(Mataayo 21:23-27; Luuka 20:1-8)*

27 Yu kayit :Yēēsu ākoo rubiikyii subak Yēerusālēēm, kōōwut biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin. Kumii kuwēēsyētēē wōlooto, kukwoonchi :mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch āk kāānētikaab kiruutēk āk booyik

28 ankuteebee kule, “Ng'oo :nyēē kikōōniing' kāāmuukēywēēk iyey ng'aleechu?”

29 Kuwālchi :Yēēsu bichoo kule, “Kany ateebeenaak :nkani tēēbuutyēt nto yoo

11:23 Luuka 17:6 11:24 Mat. 7:7 11:25 Mat. 7:1 * 11:26 Mātinyē :siruutēk alake kērēywoontooni.

kōōkētwoo, +māāmwoowook chiichēē kikōōnoo
kāāmuukēywēēk ayey ng'aleechu.

³⁰ Ātēēbēēnook kule ii, yoo kiibātisāniisyē
:Yoowaana, kikwoonēē :kāāmuukēywēēkyii wōlēē
mii :Yēyiin, nto wōlēē mii :biiko?”

³¹ Kwaam mēt bichoo ānkumwoochi keey
kule, “Yoo kakeemwaay kule kikwoonēē
:kāāmuukēywēēkyii wōlēē mii :Yēyiin, makutee-
beeneech kule ām nee simākiiyēnchi.

³² Nto yoo kākēēlē, ‘Wōlēē mii :biiko.’
Achicha!” Kiiywey kumwooy, kuuyu kiinkētē
kule kichāmchiintōōs :biiko tukul kule ki
*wōōrkooyoontēētaab Yēyiin :Yoowaana.

³³ Yooto kuwālchi Yēesu kule, “-Mākiinkētē.”
Kumwoochi nkinee :Yēesu kule, “Yoo wuu ny-
ooto, -māāmwoowook :nkanii chiichēē kikōōnoo
kāāmuukēywēēk ayey ng'aleechu.”

12

*Kiisyoor :Yēesu miyootyēētaab kāāntōōyikaab Yu-
utayeeek*

(Mataayo 21:33-46; Luuka 20:9-19)

¹ Kumwoochinēē :Yēesu kāāntōōyichoo bo
Yuutayeeek tyoonkōōch kule, “King'eet :chiito
ake kēny kuchaan *musābiibuunēk mbareenyii
ankuker. Kibal ng'wēēnēēt nyēē sukurōōtyinē
:bēēkaab lokoyeeakaab kēētoo yoo /kakiiruruuny
ankuteech keryēēt nyēē /sikēēriibēē mbaraanaa.
Nto yityo, kumwoochi biiko alak bokuriibchi
mbaraanaa sukubchēchiin lokoyeeek. Yooto, kuwo
ruutooy.

² Yu kāruryo :lokoyeechaa, kōōyookto :chiichoo motwooriintēnyii wokuyibchi kereeryaanteet nyeenyii.

³ Yu kayit :motwooriintonoo wōlooto, kunam :bichoo ānkubir ankukwet āmēēkoochi kiy.

⁴ Kōōyookto subak :chiichoo motwooriintēnyii ake. / Kēēbir nkinee nyoo / keelal / kiitaatee / ānkiintosuur.

⁵ Kōōyookto subak motwooriintēēt nyēbo sōmōk. Yu kayit :nyoo, /keebakach. Kōōyookto subak alak kurub keey. Kuyitē :nkicheek choo wōlooto, / kēēbirē alak /kiinyāliilē, nto alak /kēēbākāchē.

⁶ Nteenee kiboonto :chiichoo kibo mbareet wērinyii akeenke nyēē kichāmē miisin. Kōōyookto wēerootonyii kubērē tōōs makoowyey :bichoo.

⁷ Kuyitē :nyoo, kukuurē keey :bichoo kule, ‘Murēchu, ong’nyi lakwataab murooniito! Okany keebakach sukuyēk :mbaraani nyēēnyoo.’

⁸ Kunam :bichoo wēeroo ankubakach nto yityo bokumētyi tuuyta saang’.

⁹ Yoo koosoot ii, kiy nee :nyēē kichokuyēchi :chitaab mbareet bichoo? Okany āmwoowook, machokubakach bichoo tukul ānkōōkoochi biiko alak kuriib mbaraanaa.”

¹⁰ Kumwoochi :Yēesu subak kule, “Ābērē kyooosuman siruutēkaab Yēyiin yoo mwooyē kule, ‘Rwaanteet nyoo kitāyē :biiko kuteekta :nyēē kōōkuyēk tiyēywoontēetaab kōōto.

¹¹ Kōkōōnu :Yēyiin tiyēywoontooni ānkubo kwōng’uut sōō nyēē tyaa yoo kēēkāsē!’†”

12 Yooto, kumach :kääntōōyichoo bo Yuutay-
eek kule kunam Yēesu ankukerta kō, kuuyu
kiinkētē kule kimii kung'aloolēē icheek ām ty-
oonkōōchoonoo. Nteenee kibakaakta :bichoo Yēesu
ānkubēēchi keey kuuyu ki chaang' :biiko yooto.

*Kibokutech :kääntōōyik alake Yēesu sukunam
(Mataayo 22:15-22; Luuka 20:20-26)*

13 Kibokōōyook :kääntōōyichoo bo Yuutay-
eek lētuunoo *Farisaayeek alak āk biikaab *Ērōōtē
bokutech Yēesu /sikeenam.

14 Yu kayit :bichoo wōlēē mii :Yēesu, kumwoochi
kule, “Kāānēētiintēēt! Kiinkētē kule ibooyē manta
āmāwēēchiing' :chii kuuyu ām inyīing', mātiny kule
ng'oo :ng'oo. Inēētē biiko ām kēēlto nyēbo man
kōōnkēt kiyēē mächē :Yēyiin. Kunyoo ii, ara
karaam kēēkwēchinē *syuuruut bāytooyiintēētaab
Rooma

15 nto mēērook kēēkwēyē?”

Yooto kōōnkēt :Yēesu miyootyēēt nyēē kiisōōtē
:bichoo ānkumwoochi kule, “Kōōkwoonii bōōtēchoo?
Kōōbooru baa :chii beesyaanteet nyēē boonto.”

16 Yu /kākiiboorchi, kuteebēē bichoo kule, “Bo
ng'oo :mēti āk kaaynaani mii beesyaantaani?”
Kukētyi :bichoo kule, “Bo bāytooyiintēēt nyēē wōō
nyēbo Rooma.”

17 Kumwoochi :Yēesu kule, “Ōkoochi
bāytooyiintonoo kiinyii, nto Yēyiin, ōkoochi
nyeenyii.” Kiilat :bichoo ām kiyēē kimwooy :Yēesu.

*Ng'eeteetaab meet
(Mataayo 22:23-33; Luuka 20:27-40)*

18 Nto mii yoo, kukwoonchi subak Yēesu :biiko alake chēē / kikēēkuurēē *Satukaayek. Kiiyēnchinē :bichoo kule yoo kaakume :chiito, kaakume kutukul nyēē māwokung'ēētēē meet bēsyēēt ake. Kuteebee :bichooto Yēesu kule,

19 “Kānēētiintēēt, kisirweech *:Muusa kiruutyēēt nyēē mwooyē kule yoo keemut :chii koorkeēnyii ankume :chiichoo āmānāāsikiyi :koorkoonoo leekwa, kōōntiiyē :ng'eetaabkaametiitaab chiichoo koorkoonoo sukusikiyi nyiin lēēkōōk chēē /sikēēkuurtēē.

20 Kimii :biiko alake chēē tisabu chēē kituubcho mooyēēt akeenke. Kiimutiis :nyēē ki wōō ankusimkume kumānāāsikiyi :koorkoonoo leekwa.

21 Kōōntiiyiis :nyēē kirubē chiichoo. Kume :nkinee nyoo, āmānāāsikiyi :koorkoonoo leekwa. Kōōntiiyiis subak :nyēē kibo sōmōk ankume :nkinee āmānāāsikiyiin āk koorkoonoo leekwa.

22 Kiyeyakay kuu nyooto ākoy chiito nyēē kibo tisab. Kibēk :bichoo tukul āmā leekwa. Nto mii yoo, kume nkinee :koorkoonoo.

23 Kunyoo, kēēmāchē imwoowēech, mākubooyiit ng'oo :koorkoonoo kōōyyiin kāng'ēētyēē :bichoo tukul meet āk koorkoonoo?”

24 Kukētyi :Yēesu kule, “Ōsōōtyēēchinē nyēē miyaat, kuuyu -mōōnkētē :akweek kiyēē ibooru :siruutēkaab Yēyiin āk wōlēē wuu :kāāmuukēywēkyii.

25 Yoo kāākung'ēētyēē :biiko meet, mēēbērē tākōōmutē keey subak. Ibuurē kuu :malayikaanik ām barak.

26 Nto kurubta keey ng'eteetaab meet, ābērē ky-
oosuman siruutēkaab *Muusa yoo kimwoochinē
:Yēyiin ām sōntiinoo kilāyē kule, 'Anii Yēyiintēetaab
*Abraam āk Isaka ākoo Yāākōbō.'†

27 Yoo / kakeemwa kule bo :Yēyiin anum,
kōōbooru :yooto kule tākusoboot :chiichooto ānkoo
kiikume kēny. Ōsōōtē bebe!"

Kiruutyēēt :nkōnō nyēē wōō?
(Mataayo 22:34-40)

28 Kimii yooto :kānēētiintēēt ake nyēbo kiruutēk
nyēē kimii kuyēbchinē yiit kiyēē king'āloolēē :Yēēsu
ākoo Satukaayeechaa. Kikas :kānēētiintoonoo bo
kiruutēk kule kikētyi :Yēēsu bichoo kiyēē kiteebee
ām kēēlto nyēē karaam.

Yooto, kuteebee Yēēsu kule, "Ām kiruutēk tukul
choo kikōōnu :Yēyiin, nkōnō :nyēē wōō?"

29 Kukētyi :Yēēsu kule, "Siraat kule,
'Oyeb yiit ōō, biikaab Isrāyēēl:

Yēyiin nkit :nyēē /kēēkutunkynē ānku Yēyiin ku
akeenke.

30 Icham Yēyiintēēng'uung'
ām mooyēēng'uung' tukul
soboonng'uung' tukul,
kāāsōōtēywēēkuuk tukul,
āk nkuruukuuk tukul.†
Kiruutyēēt :nyooto nyēē wōō.

31 Nto ake kumwooyē kule:

'Icham laatyeeng'uung'

kuu wōloo ichāmtooy keey.†

Māmii subak :kiruutēk alake chēē siirē chu."

† 12:26 Chuy. 3:6 † 12:30 Kiruutēk 6:4-5 † 12:31 Laawi. 19:18
12:31 Mat. 5:43; 19:19; Room. 13:9; Kala. 5:14; Yāāk. 2:8

³² Yu keewaany :Yēesu kumwooy kuu nyotoo, kulēēnchi :chiichoo, “Kōōnkōy, Kāānēētiintēēt, 'keemwaay man kule Yēyiin ku akeenke, māmiiitē :ake.

³³ Kunyi, karaam yoo kacham :chii Yēyiin ām mooyēēnyii tukul ānkumāchē mbo kōōsōōtē Yēyiin kwaak ānkuyēyē yiisyēētaab Yēyiin ām nkuruukyii tukul ankucham laatyeenyii kuu wōloo chāmtooy keey. Karaam /keerub ng'aleechu kusiir yoo / kātākēyēyootē kōrōs choo / kēēbēēlē kutukul āk alak tukul.”

³⁴ Yu kakas :Yēesu kule kākēt :chiichoo nyēē karaam, kumwoochi kule, “Kāmēēlōō ām bāytooyiisyēētaab Yēyiin.”

Kung'eetee yotoo, māmii :chii nyēē kitākukāng' kuteebee Yēesu ng'ālyoo kumāchē kutech.

Ng'oo :Kāārārookiintēēt?

(Mataayo 22:41-46; Luuka 20:41-44)

³⁵ Nto tēē yoo, kumii :Yēesu kōōnēētē biiko ām biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin, kumwooy kule, “Imuuchē kule nee kumwooy :kāānēētikaab kiruutēk kule chōōnēē *:Kāārārookiintēēt kōōtaab Tāwuti?

³⁶ Nto yu kiyey :Tāmirmiryēētaab Yēyiin Tāwuti kumwooy kule,

'Kimwoochi :Yēyiin Mokoryoontēēnyuu kule:

Ibuurunēē āwunyuu nyēbo taay

ākoy yoo kaayeyiing' itēbēē buunikuuk.†

12:32 Kiruu. 4:35; Luuka 20:39 **12:33** Isa. 1:10-20 **12:34** Mat. 22:46; Luuka 20:40 † **12:36** Tyēenwookik 110:1 **12:36** Tān. 7:13-14; Yēyuut. 2:33-35; 1Kōōr. 15:24, 27; Ibu. 8:1

³⁷ Kunyi, yoo kuurē :Tāwuti Kāārārookiintēēt kule ‘Mokoryoontēnyuu’ ii, kōōmuuchāktōōs kule nee kuchōōnēē :Kāārārookiintēēt kōōtaab Tāwuti?”

Kiyēbchi yiit :biiko ng’aleechaa bo Yēesu ām ng’erekweek.

*Kichuur :Yēesu kiblembechiisyek
(Mataayo 23:1-12; Luuka 20:45-47)*

³⁸ Kutas taay :Yēesu kumwoochi bichoo kule, “Ōriibēē keey :kāānēētichoo bo kiruutēk, āmōōrubē ātēbuutēkwaa. Kicham :bichu kōōloochē sirook chēē yoo /kakeekas /simkiinkētē kule icheek ki-irwookik. Bēesyētootēē wōlēē chaang’ :biiko /siki-isubooyootē nyēē /kākēēkoonyit.

³⁹ Lēkwēlootē ng’ēchērōōk chēē mii taay yoo /kēēmii kooriikaab saayeet. Mbo yoo /kēēmii saakwa ake tukul, kōōmoymooyē :bichu ng’ēchērōōk chēbo taay.

⁴⁰ Lātunootē koor chēē musuuk kuyibēē tukuuk-waa ānkusooyē miisin kuyēyē keey kule chur-tootiin. +/Mākiing’woonchi miisin biich chēē wuu chuutēchu kusiir chii ake tukul nyēē kiikukusta.”

*Ng’oo :nyēē kiinēm chēē chaang’?
(Luuka 21:1-4)*

⁴¹ Kumii :Yēesu kēēbuur ng’wēny ām *Kōōtaab Yēyiin yēē kilēēkitēē :looloonik chēē /kikiiruruuky-inē beesaanik chēbo yiisyēētaab Yēyiin, kukas wōlēē kiikoochintooy :biiko beesaanik looloonichoo. Kiikoochinē :biiko chēē ki mokorēēnik beesaanik chēē chaang’ looloonichoo.

⁴² Nto mii yoo, kuchō :cheebyoosyeet ake nyēē ki musuk ankubanan. Kiinēm :nyoo beesaanikyii chēē ng'ēri anku tukul chēē kiboonto.

⁴³ Kukuur :Yēesu rubiikyii ānkumwoochi kule, “! Kāāmwoowook, cheebyoosyaani musuk :nyēē kēēnēm beesaanik laatit nyēē wōō kusiir chuut tukul.

⁴⁴ Kāng'ōmōrunēē :mokorēēnik laatit nyoo kēēkooytooy wōlēē bo chēē boonto, nteenee kābār :cheebyoosyaanaa loolēēnyii tukul.”

13

*+/Mākiiturbuub Kōōtaab Yēyiin
(Mataayo 24:1-2; Luuka 21:5-6)*

¹ Kumii :Yēesu ākoo rubiikyii kung'eētyēē yooto kibo biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin, kumwoochi :rubiiintēēnyii ake kule, “Kāānēētiintēēt, wōōyēch :rwoontōōchu /kikeetechee Kōyi bo Yēyiin ānku kāroorānēch nyēē tyaa!”

² Kukētyi :Yēesu kule, “Kookas, kāroorānēch :kooiichu, nteenee +/ mākiiturbuub tukuuchu tukul nyēē māmii :rwaa mbo akeenke nyēē ng'ētu kookemeeraat keey ake.”

*Nyāliluutēk āk wusiisyēēt
(Mataayo 24:3-14; Luuka 21:7-19)*

³ Nto mii yoo, kuyit :Yēesu ākoo rubiikyii biitēēt nyēē kibo Lekemeetaab *Musēytuuniinēk yēē kitoobēnē keey ākoo Kōōtaab Yēyiin ānkōōbuur ng'wēny.

⁴ Kuteebee :Bētērō, Yāākōbō, Yoowaana āk Antereeya Yēesu kule, “Āyu yēē yēyāktōōs

:ng'aleechaa kätēemwooyē ānku kiy nee :nyēē
+makeekasee yoo yityiintōs :ng'aleechaa?"

⁵ Kumwoochi :Yēesu kule, “Ōriib keey! -Mookany /kiiberbeeraak.

⁶ Choong'ēch :biiko chēē makukwaanaat
ankuyey keey :ake tukul kule inee ku
kāārārookiintēēt. Mākōōbotbootoot :bichoo biiko
chēē chaang'.

⁷ +Mookas kubārē keey :biiko ām kōōrēēt /
ānkyoomu booryoot, nteenee -mōōmuuyē. Ākoy
kuyēyākiis :tukuuchoo, nto yitu :tabanta.

⁸ Mākubooryo :bōrōryēēt ake āk ake, kubooryo
:kōōrēēt ake āk ake. Mākōōring'riing'oot
:komoswookik chēē chaang' ām kōōrēēt ānkuchō
:kēmēwuut. Ng'wooninto nyēē kāāmunēē
moroontoon :nyoo nto yitu :kōōrēēt nyēē lēel.”

⁹ Kumwoochi :Yēesu kule, “Ōriib keey. +/
Makeenamaak / ānkiyyoong'tēēnook kōōk ām
kooiikaab saayeet / ānkēēbirook ām wōlooto.
+/ Makiimutaak taayeetaab bāytooyik kubo
anii. Bārooyinto :nyooto nyēē +mōōmwoochinēē
bichooto kiyēē ōyēnchinē.

¹⁰ / Kyoomtooy kurook lōkōōywēk chēē
kāroomēch kukas :biiko tukul ām kōōrēēt
kumukuul nto yitu :tabantaab kōōrēēt.

¹¹ Yoo /kaakeenamaak /ānkiyyoong'tēēnook kōōk,
-mookany kooyiimaak mēt :kiyēē +moomwaay.
+/ Mākiiboorwook yooto kiyēē ōmwooyē kuuyu
mēēbērē akweek chēē +mōōng'ālōolē nteenee
:Tāmirmiryēētaab Yēyiin nyēē mākung'ālōolē.

¹² Mākung'ōmto :chii ng'eetaabkaamet /
keebakach ākung'ōmto :kwaan lakwanyii /

keebakach. Makutay :lēkōōk mbo kwaan āk mbo kaamet ānkung'ōmto /keebakach.

¹³ Kunyi, mākuwēchook :biiko, kuuyu ōyēnwoo. Nteenee chiito nyēē kamuyta ākoy tabanta :nyēē makooraach :Yēyiin.”

*Wōlēē +/makiiserweetita Yēērusālēm
(Mataayo 24:15-25; Luuka 21:20-24)*

¹⁴ Kumwoochi :Yēēsu rubiikyii kule, “Yoo kookas 'kiyoo -mēēriiku :Yēyiin† kukēēyyoonyēē yēē -/mākēēmākyinē, ōmwēy :biikaab Yuuteeya ākoy lekem barak. (Kuyēbchi yiit :chii nyoo sumānē ng'aleechu.)

¹⁵ Yoo kanyoorta :ng'aleechu chii kumii kōōnyii barak, -mēēwut kō kule kōōnēm kiy ake tukul nyēē sukumwēyto,

¹⁶ ameeeyey :chii nyoo miitē mbareen kaa kule wokunam sireet nyēē iliiktēē keey.

¹⁷ Lēyyē, mākuwuuyiityi sōō kule nee ām bēsyōōsyēchooto kooruuk choo kōōyootiin āk choo irēēriisyē!

¹⁸ Osaay Yēyiin kule māyēyākiis :ng'aleechu yoo yiiwoot.

¹⁹ Mākuwōōyiit :ng'woonintaab bēsyōōsyēchooto kusiir ng'woonin ake tukul nyēē kiikutook kucha-kee kayey :Yēyiin kōōrēēt, āmēēbērē mākutook :ng'wooninto ake nyēē tēē nyoo bēsyēēt ake.

²⁰ Nteenee kiikoonwaakiit :Yēyiin bēsyōōsyēchooto kuuyu mii :biikyii chēē

13:12 Mat. 10:35 **13:13** Mat. 10:17-22 **13:13** Yoowa. 15:21

† **13:14** Tān. 9:27; 11:31; 12:11 **13:16** Luuka 17:31 **13:19** Tān. 12:1

kiikukwey nyēē nto kimanaakoonwaakiit, nto
māmii :chii nyēē kātāwokusobē.

Kāārārookik chēē mābo man
(*Mataayo 24:23-28; Luuka 17:23-24*)

²¹ Yoo kāmwoowook :chii ake tukul kule ong'nyi
*Kāārārookiintēēt nto ong'nyiin, -mōōyēnchi,

²² kuuyu makukwa :biiko chēē makuyey keey
kuyēk kāārārookik āk *wōōrkooyikaab Yēyiin.
Makuyey :bichu ng'al chēbo kwōng'uut sukung'eet,
yoo imuuchāktōōs, kutēwēch biikaab Kiriistō choo
kwēyootiin.

²³ Kunyoo, ōriib keey. !Kāāsim āmwoowook tukul
kumanaayit :bēsyēēt.”

Kiyēē ibooru chōōnēētaab Yēēsu
(*Mataayo 24:29-31; Luuka 21:25-28*)

²⁴ Kutas taay :Yēēsu kumwoochi rubiikyii kule,
“Yoo bēku :nyāliluutēchoo bo bēsyōōsyēchooto
'Mākumis :asiista āmēētākōōluuwu :araaweet.

²⁵ Mākōōtimtiimākoy :wōliin bo barak kōōsuuw
:kookeelik.’†

²⁶ +/Makeekasa anii, *Wēritaab Chii, āchōōnēē boo-
lik ām kāāmuukēywēēk āk lēbkēēyyēētaab Yēyiin.

²⁷ +Māāyooktē malayikaanikyuu kōōruruukoot bi-
iko choo kwēyootiin kung'eetee kōōrēēt komosta
ake ākoy ake.”

Bēsyēēt nyoo iyēēwu :Yēēsu
(*Mataayo 24:32-36; Luuka 21:29-33*)

13:22 Mat. 7:15; 24:24; 2Tēēs. 2:9-10 † **13:25** Isaaya 13:10; 34:4
13:25 Mat. 24:29 **13:26** Tān. 7:13; Mat. 24:27; 26:64; 1Kōōr.
15:23; 1Tēēs. 4:15-16; 2Tēēs. 2:1; Ng'oong'. 1:7 **13:27** Seka. 13:7;
Mat. 13:41

28 Kumwoochi subak kule, “Yoo kēēnkāt :kēētoo / kēēkuurēē *mutiiniit, kōōbooru kule kaakuriik kumusēs.

29 Ām kēelto nyēē wuu nyooto, yoo ōkāsē kuyēyāktōōs :tukuuchoo, ōnkēt kule kaakuriik :bēsyeēt nyoo āyēēwunēē.

30 ! Kāāmwoowook, mābootōōs :biikyuu choo kyaakwey ānkoo kāyēyākiis :tukuuchoo tukul.

31 Mākubot :barak āk ng’wēny, nteenee mābotē :ng’ālyoontēēnyuu.

32 Māmii :chii nyēē inkētē bēsyeēt nyēē āyēēwunēē. -Mēēnkētē :malayikaanik āmāānkētē mbo nkanii, nteenee inkētē :Baaba.

Ōchōb keey

(Mataayo 24:42-44; Luuka 12:35-40)

33 Ōriib keey ankooyeyte keey, kuuyu -mōōnkētē yēē yitu :bēsyoonooto.

34 Kerkeey yoo mächē :chii nyēbo kanyii kuwo ruutooy. Bākookyinē motwoorikyii yiisyēt nyēē makuyey ankutool ake kuriib kayta.

35 Ōriib keey, kuuyu -mōōnkētē yēē rōōtunēē :chiitaab kayta. Imuuchē kuyit kukararakta :asi-ista, kwēemooy kwēēn, kumānēērir :kōōrēēt nto kumānāāmwook :asiista.

36 Yoo kächō, mächāktōōs kunyōōrwook ōkāsu.

37 Okas ng’aleechu! Mā akweek nkit chēē āmiitē āmwoowook ng’aleechu, nteenee mächāktōōs kuyeyta keey :biiko tukul.”

14

Kicheeng' :buunikaab Yēesu wōlēē makunamta inee

(Mataayo 26:1-5; Luuka 22:1-2)

¹ Kikiikung'ēt :bēsyoōsyēk āyēēnku kuyit :bēsyeēt nyēē kyoomēē :Yuutayeek *Saakweetaab Keeytaayeet ākoo Saakweetaab mukaatiin chēē mākuutunootiin. Kimii kuchēēng'ē :mbo *kibkōrōs ākoo kāānēētikaab kiruutēk wōlēē makunamta Yēesu kumākāsē :chii sukubakach.

² Kimwooy kule, “-Mookany keeyey ng'aleechu yoo bo *Saakweetaab Keeytaayeet, kuuyu imuuchē :biiko kuyey wōrōōryēēt.”

Kiraang'tee :koorkēēt ake Yēesu mwaayta mēt
(Mataayo 26:6-13)

³ Kimii :yēē kyoomiisyē :Yēesu ām Beetannyyaa kumiitē kaab Simōōni, chiichoo kikiikunāmē *:makereenik. Yooto, kuchō :koorkēēt ake kō nyēē kiboonto mwaay nyēē kiboong'u nyēē anyiny / ānkikyooltēē beesaan chēē chaang' miisin. Yooto, kuraang'tee :koorkoonoo Yēesu mwaayaa mēt.

⁴⁻⁵ Yu kakas :biiko alake chēē kimii yooto kiyēē kayey :koorkoonoo, kumwooy nyēē kāng'woonchi kule, “Nto yu sukunyarta :koorkooni mwaay nyēē ālē beesaan chēē chaang' miisin kuu nyi! Nto yu /kātākyooltooy /ānkiikoochi bānoonik beesaanik.” Kinyēērchi :bichoo koorkoonoo miisin.

⁶ Kumwoochi :Yēesu bichoo kule, “-Moomakee kiy koorkoonoo. Ntēē kāākuyēwoo anii ng'ālyoo nyēē karaam.

⁷ Ōboontē keey :akweek bānoonik ākookoy ānku +mōōyēētyēēchinē kuu wōlēē ōchāmtooy. Nteenee -mōōboontē keey anii ākookoy.

⁸ Kaakuyey :koorkooni kuu wōlēē kēemuuktooy kuroonkyi mwaayaa mētinyuu kuyeytaa nto yitu :yēē /kēēmuyēēnoo.

⁹ !Kāāmwoowook, -/mākēēwuutyēē koorkooni ām kiyēē kaakuyey yoo /kyoomtooy lōkōōywēk chēē kāroomēch ām kōōrēēt tukul.”

Kiinēm keey :Yuuta kuchaamta Yēēsu

(Mataayo 26:14-16; Luuka 22:3-6)

¹⁰ Nto mii yoo, kuwo :Yuuta Iskaryoot nyoo ki akeenke ām rubiikaab Yēēsu choo ki taman āk āyēēng', wōlēē kimii :mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch wokuchaamta Yēēsu.

¹¹ Yu kayit wōlooto /kēēng'ērēkyi. /Kikēēmwoochi kule, “Yoo kēēyēwēēch kēēlto wōlēē +makeenamte Yēēsu, kēēkōōniing' beesaanik.” Kuwo :Yuuta wokucheeng' wōlēē /sikeenamta Yēēsu.

/Kikeeyeyta wōlēē /kyoomēē Saakweetaab Keey-taayeet

(Mataayo 26:17-19; Luuka 22:7-13)

¹² Ām bēsyēētaab taayta nyēbo Saakweetaab mukaatiin chēē mākuutunootiin, kiyēēnyē :Yuutay-eeek mēēnkit nyēē sukwaam bēsyoonoto.

Yu kayit :bēsyooni, kuteebee :rubiik Yēēsu kule, “Ānō wōlēē +mawee-amee *Saakweetaab Keey-taayeet bokēēyēytoowuung'?”

¹³ Kumwoochi :Yēēsu rubiikyii āyēēng' kule, “Obe ākoy Yēērusālēēm. +Mōōtuuyēē murēn nyēē

boontoonu tērēetaab bēeko. Orub chiichoo lēt ākoy kōoto nyēē kēewut.

14 Yoo kooyit kōyoto, omwoochi chiitaab kōoto kule mächē :Kāānēētiintēēt wōlēē sukwoomiisyēē ākoo rubiikyii ām Saakweetaab Keeytaayeet.

15 Mākōōboorwook :chiichoo kisēēnkēēt nyēē wōō nyēbo koroofa nyēē mii :tukuuk tukul chēbo ātēbto. Oyēytoowēēch āmiik.”

16 Yu keewaany :Yēesu kumwoochi rubiichoo kuu nyoto, kuba ākoy Yēerusālēēm ānkubokunyōōr ng'aleek tukul kuu wōloo kāmwooytooy :Yēesu. Kuyeyta āmiikaab saakwaanaa.

Kiiboor :Yēesu chiito nyēē kimii wokuchoomtooy (Mataayo 26:20-25; Luuka 22:21-23; Yoowaana 13:21-30)

17 Kumii kurātoorātē :kōōrēēt, kuwo :Yēesu ākoo rubiikyii taman āk āyēēng' ākoy kōyoto ānkutoow kwaam saakweet.

18 Kumii kwoomiisyē, kumwooy :Yēesu kule, “! Kāāmwoowook, mii :akeenke ām akweek nyēē kēēmiitē kyoomiisyē :tukul nyēē makuchaamtaa.”

19 Kung'woonchi rubiik ankuteebee :ake tukul Yēesu kule, “Ara anii?”

20 Kukētyi :Yēesu kule, “Nyoo kiilābloobtooy :tukwaay mukaatiit terekyeet akeenke nyēē makuchaamtaa.

21 Makume *:Wēritaab Chii kuu yoo /kikeesir kurubta keey āk inee. Nteenee mākung'woonchi sōō kule nee :chiito nyoo makuchaamtaa. Kaykay nto /kimākēēsich chiichoo.”

Kitoow :Yēesu saakweet nyēē lēēl
(Mataayo 26:26-30; Luuka 22:19-20; 1
Kōōriintēēk 11:23-25)

²² Yu kimii kwoomiisyē, kunam :Yēesu mukaatiit ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy. Nto tēē yoo kubetes mukaatiinaa ānkōōkoochi rubiikyii kōōnēmunoot. Kimwoochi kule, “Bōōrnyuu :nyi. Kunyi, o-am.”

²³ Kunam subak terekyeet nyēē kimii *:tifaayiik ānkubirchi Yēyiin kōōnkōy ānkōōkoochi rubiichoo kumōōsoot.

²⁴ Kimwoochi kule, “Korotiikyuu :chu chēbo *ki-irootyēet nyēē lēēl.* +/Makiitaata sukusobcho :biiko chēē chaang’.

²⁵ !Kāāmwoowook, -māwāāyyēē subak tifaayiik ākoy bēsyoonoo wāāyyēē chēē leelach ām Kaab Yēyiin.”

²⁶ Nto tēē yoo, kutyēēn :bichoo kōōkoostooy Yēyiin ānkung’ēētyo kutākyi keey Lekemeetaab *Musēytuuniinēk.

Kiiboor :Yēesu kule makutuuch keey :Bētērō
(Mataayo 26:31-35; Luuka 22:31-34; Yoowaana
13:36-38)

²⁷ Kumii kēēltaab too, kumwoochi :Yēesu rubi-ikyii kule, “+Mōōmwēyēēnoo :akweek tukul kuu yoo mwooyē :siruutēk kule, ‘+Maabakach ākiintēēt kusērēēt :kēēchiirēk.’†

²⁸ Nteenee yoo कांग'eetee meet, +maantooy Kalilaaya.”

* **14:24** Māmwooyē :siruutēk alake kule ‘nyēē lēēl’. **14:24** 1Kōōr. 10:16; 11:23-25 **14:24** Chuy. 24:8; Cherem. 31:31; Ibu. 7:22; 9:15-20 **14:26** Luuka 22:39 † **14:27** Sekaryaa 13:7 **14:27** Määrkō 14:50-52; Yoowa. 16:32 **14:28** Määrkō 16:7

29 Kumwoochi :Bētērō Yēesu kule, “Ānkoo kām̄wēyēēniing' :chuut tukul, -māābākooktiing' :anii.”

30 Kumwoochi :Yēesu kule, “Bētērō! Kāāmwoowuung', kumānēēturkuuchē :kirkōōnkiit nyēbo āyēēng' kwēēmowuuni, +meetuuch keey :inyiing' areet sōmōk kule -mēēnkētoo.”

31 Kumwoochi :Bētērō Yēesu subak kule, “Mākoy atuuch keey! Yoo kābo meet kēēbēku :tukwaay.” Kōōruumchi :nkicheek rubiik chuut kuu nyooto.

*Kiwokusaayee :Yēesu Ketesemaane
(Mataayo 26:36-46; Luuka 22:39-46)*

32 Yu kayit :Yēesu ākoo rubiikyii yēē /kēēkuurēē Ketesemaane, kumwoochi kule, “Ōbuurēē yu, waasaay :anii.”

33 Koonaaata kisich ākoo Bētērō, Yāākōbō ākoo Yoowaana. Kwaam :ng'uusng'uus Yēesu kut kulōōklōōkēn.

34 Kumwoochi rubiichooto sōmōk kule, “Kāāmuy :anii kut wuu nyēē +maameey. Ōng'ētunēē yuutēyu ānkōōkāsul!”

35-36 Yooto koonaaata :inee kisich kukutuny ānkuyim kutiiny :tokochta ng'wēny ankusaay kule, “Baaba! Imuuchāktōōs :tukuuk tukul ām wōlēē imiitē. Inēmtoowoo nyalili. Nteenee kuyeyakay kuu wōloo imāktooy :inyiing' mēēbērē kuu wōloo āmāktooy :anii.”

37 Yu kēēyēewunēē :Yēesu wōloo kāwokusooyēē, kunyōōr rubiik choo sōmōk kuruuytōōs. Kumwoochi Bētērō kule, “Simōōni, ākoo kēēru? 'Kāmēēmuuchē mbo ikāsu ām asiista akeenke?”

38 Ōkāsū ankoosaay simōō-āsyi keey tyēmiisyēēt. Ōbērē nto oyey, āmāmii :nkuruuk.”

39 Kooyeey :Yēesu subak ankuwokusaay kuu yoo kābo taay.

40 Nto iyēēwu nyēbo āyēēng', kunyōōr mbo Bētērō kuruuytōōs subak, kuuyu kichoosyootiin miisin. Kuchusyo :rubiichoo.

41 Kiiyeey :Yēesu subak ankuwokusaay nyēbo sōmōk, nto yu kaweech keey, kumwoochi rubiichoo kule, “Ākoo tōōbēng'tēē rwoonik? Kaakuyem. Okas kaakuyit :āsiiswēk /kiiyokoochi *Wēritaab Chii āwunnyēkaab kibng'ōōkisiis.

42 Ong'nyiin choomtooyiintēēt kāākuchō! Ōng'eētyē bokēetuuyēē.”

/Kikeenam Yēesu nteenee kitay /kēēsār

(Mataayo 26:47-56; Luuka 22:47-53; Yoowaana 18:3-11)

43 Kutākumii :Yēesu kung'āloolē, kuyitu :Yuuta nyoo ki akeenke ām rubiichoo ki taman āk āyēēng'. Kiboontoonu keey biiko chēē chaang' chēē kitinyē chōōkiinēk ākoo syaariinek chēē kiiyooku :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo booyik.

44 Kikiisimkumwoochinē :Yuuta bichoo kule, “Nyoo ōkāsē ātōrōōchē, ōnāmē nyooto ānkōōriibootē simāmwēy.”

45 Kuyitu :Yuuta, kutōrōōchē Yēesu kule, “Aase, Mokoryoontēēt!”

46 Kutēryēkyinē :bichoo Yēesu bakeenke.

47 Kukāsē :rubiintēēt ake kuu nyooto, kung'usu chōōkiit, nto bēre kuyeb motwooriintēetaab kibkōrōs nyēē wōō, kuchwenta yiitit kōōsuuyto.

48 Yooto, kumwoochi :Yēesu bichoo kināmē inee kule, “Ōbēre āntōōchinē :anii lukēēt nyēē mächē kuweech kōōrēēt sookwaante chōōkiinēk āk syaariinek boonamaa?

49 Ntēē kwāāboontē keey :anii akweek kwaak ām biiwuutaab *Kōōtaab Yēyiin ānēētiisyē. Kwaa-maak :nee simoonamaa yooto? Nteenee ityiichē :ng'aleechu tukul siruutēkaab Yēyiin.”

50 Yu kāmwooy :Yēesu kuu nyooto, kumwēchi keey :rubiikyii.

51 Kimii :murēno nyēē kiinoomootē Yēesu nyēē kikyalyaktee keey ankeet baateey. Nto yu kibēre /keenam,

52 kuchiwit kuchururchi ankaanaa yooto ānkumwēchi keey kibchuraat.

Kumii :Yēesu taayeetaab kōōkwēēt nyēē wōō nyēbo Yuutayeeek

(Mataayo 26:57-68; Luuka 22:54-55, 63-71; Yoowaana 18:13-14, 19-24)

53 /Kikēēkwēryoot Yēesu ākoy kaytaab *kibkōrōs nyēē wōō. Kikiiruruukyi keey wōlooto :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch, booyik ākoo kāānēētikaab kiruutēk.

54 Kiinaamaat :Bētērō Yēesu ākoy kuyit kiyēnkuutaab kaytaab bichoo bo kōrōs. Kumii wōlooto kōōbuur :nkinee ng'wēny kuyu maata nyēē kimii kuywēē :biiko chēē kiriibē kayaa.

55 Kimach *:kōōkwēētaab Yuutayeek tukul kōōyyoonkyinē :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch, kule kunyōōr ng'alyoo nyēē miyaat nyēē nāmē Yēēsu / sikiitiilchi meet. Nteenee mānāānyōōr ng'alyoo.

56 Ānkoo kimōlōlchi :biiko chēē chaang' Yēēsu ng'al, kichuunchuun :ng'aleekwaa.

57 Kimwooy :alake subak kule,

58 “Kikeekas :acheek kumwooyē :chiichi kule mākōōturbuub *Kōōtaab Yēyiin nyoo kitēēchē :biiko ankuteech ake nyēē mēēbērē tēēchē :biiko. Kālē makuteechee nyotoo bēsyōōs sōmōk.”

59 Kichuunchuun :nkicheek ng'aleekaab bichoo.

60 Yotoo kōōyyo :chiichoo wōō bo kōrōs ankutee-bee Yēēsu kule, “Itinyē wōlēē ituuktooy keey ām ng'aleechu mwooyē :bichu?”

61 Kusiysi keey :Yēēsu. Kumwoochi subak :chi-ichooto wōō bo kōrōsēēk Yēēsu kule, “Inyiing' man *Kāārārookiintēēt, Lakwataab Nyoo Tōrōōr?”

62 Kumwoochi :Yēēsu kule: “Anii :nyotoo anku +mookas *Wēritaab Chii kōōbuurunēē āwutaab taay nyēbo Nyoo bo Kāāmuukēy ankookas kuchōōnēē boolik.”

63 Kikwaany keey :moo chiichoo wōō bo kōrōs kut kubaach sirookyii ānkumwooy kule, “Nee ake :nyēē /tākēēmwoowēēch kurubta keey āk chiichi?”

64 Kookas oob wōlēē kāākōōntosuurto Yēyiin? Kunyi, ōbērē nee akweek?” Kōōruumchi :kiirwookik tukul kule, “Misyinē kume.”

65 Kung'utyi :kiirwookik alake Yēēsu ankurat koonyek. Kurātootiin :koonyek, /kiituluuksēt /

ankeeteebee kule, “Mwoowu, baa, ng'oo :nyi kēētuluuchiing!” Yooto, koorabaakset :bichoo kiri-ibē kayaata.

Kituuch keey :Bētērō

(Mataayo 26:69-75; Luuka 22:56-62; Yoowaana 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Kumii :Bētērō kēēbuur biiy, chokumur yooto :chēēbto ake nyēē kiyēchinē kibkōrōs nyēē wōō yiisyēēt.

⁶⁷ Kōōrōōtoot :chēēbooto Bētērō ānkulē, “Kwēēboontootē keey :nkinyiing' oob chiichi bo Nāāsārēēt!”

⁶⁸ Kutuuch keey :Bētērō. Kimwooy kule, “-Māānkētē kiyēē imwooyē.” Kōōnookyi :Bētērō yēbo oreet nyēē wēētii kayaata. Yooto, kooturkuuch kirkōōnkiit.

⁶⁹ Kutākumiitē :Bētērō yooto bo oreet, kukas :chēēbkēy subak, ānkumwoochi biiko chēē kimii yooto kule, “Lēyyē! Rubiintēētaab Yēēsu :chiichi!”

⁷⁰ Kutuuch keey :Bētērō subak. Nyēē mā tyaa, kumwoochi :biiko chēē kimii yooto kule, “Ku-booyiit man! Inyiing' rubiintēētaab Yēēsu kuuyu isālu Kalilaaya.”

⁷¹ Kuchubchi keey :Bētērō kule, “-Māānkētē chi-ichi ōmiitē ōng'āloolēē.”

⁷² Yooto, kooturkuuch :kirkōōnkiit nyēbo āyēēng'. Koosoot :Bētērō yoo kāmwoochinē :Yēēsu kule, “Kumaneeturkuuch :kirkōōnkiit nyēbo āyēēng', +meetuuch keey :inyiing' areet sōmōk kule -'mēēnkētoo.”

Kuriir :Bētērō nyēē ng'waa.

15

Kumii :Yēesu taayeetaab Bilaato
(Mataayo 27:1-2, 11-14; Luuka 23:1-5;
Yoowaana 18:28-38)

¹ Nto yu kāmwook :asiista, kootiil *:kōōkwēetaab Yuutayeek tukul kunam wōlēē mii :mbo *kibkōrōs chēē wōōyēch, booyik āk kānēētikaab kiruutēk kurat Yēesu ānkukweryoot ākoy kaab *Bilaato.

² Yu /kakiiyiitita kaab Bilaato, kuteebee :nyoo Yēesu kule, “Inyiing’ :bāytooyiintēetaab Yuutay-eek?” Kumwoochi :Yēesu kule: “Wuu nyooto, sinee.”

³ Kiiteeyee keyy :mbo kibkōrōs chēē wōōyēch kule kiikuyey :Yēesu ng'al chēē chaang’.

⁴ Kuteebee :Bilaato Yēesu kule, “Māmii :kiyēē ’ikētu kurubta keyy ng’aleechu mwooyē :bichu kule !kiiyey?”

⁵ Mānāākēt :Yēesu ng’ālyoo. Kubotyi :tonkoy Bilaato.

Kiisimchi :kāāntōōyikaab Yuutayeek Bilaato
kubakach Yēesu
(Mataayo 27:15-26; Luuka 23:13-25; Yoowaana
18:39–19:16)

⁶ Kiityooktooy :bāytooyiintēēt ām kēnyiit ake tukul kibratyaanteet akeenke nyoo kaakutool :bii-iko. /Kikēēyēyē kuu nyooto yoo /kyoomē *Saak-weetaab Keeytaayeet.

⁷ Kimii ām bēsyōōsyēchooto :biiko alake chēē kikwiilē bāytooyiisyēetaab Bilaato ānkikiikubākākiis kut /kikiikeerat. Akeenke ām bichooto ku nyēē /kikēēkuurēē Baraaba.

8 Yooto kōōruruukyi keey :biiko chēē chaang' kaytaab Bilaato. Kusoom :bichoo Bilaato kōōtyooktoochi chiito akeenke nyēē rataat kuu yoo kwēētyooktoochinē kwaak yoo mii :saakwaanaa.

9 Kuteeb :Bilaato kule, “Ōmāchē ātyooktoowook bāytooyiintēētaab Yuutayeek?”

10 Kitēēbēē :Bilaato bichoo kuu nyooto kōōnkētē kule kēētuyiityi :mbo kibkōrōs Yēēsu moo.

11 Nteenee kōōwuruur :mbo kibkōrōs biiko tukul kumwoochi Bilaato kootyaakta Baraaba yoo kātēētyooktooy Yēēsu.

12 Kuteeb :Bilaato kule, “Kunyi, ōmāchē ayeyee nee naas chiichi ōbērē bāytooyiintēētaab Yuutayeek?”

13 Kōōruumchi :biiko tukul kule, “Ibakach!”

14 Kumwoochi :Bilaato biiko kule, “Ara koleel nee :chiichi?” Kubōloobōl :biiko kule, “Obakach! Obakach!”

15 Nto kuuyu kimāmāchē :Bilaato kunyēēr :biiko, kōōtyooktoochi Baraaba. /Kikiityōōlsēt Yēēsu, nto tēē yoo kōōyokooyto /bokēēkwērtoochi *murtooywoontēt.

*Kiintosuur :biikaab lukēēt Yēēsu
(Mataayo 27:27-31; Yoowaana 19:2-3)*

16 Kubeeta :biikaab lukēēt Yēēsu ākoy kaytaab *Bilaato āriit ānkukuur lukēētaab booryēēt tukul.

17 Kōōlookyi sireet nyēē arraa ankutaay ku-utwēētaab kātōok ankookemeer mētinyii wuu nyēē kāyēk bāytooyiintēēt.

18 Yu /kāākiilookyi tukuuchoo, /kēētoow /keeyey keey kule /kākēēsilto Yēēsu /kēēmwooyē kule, “Kimkim! Bāytooyiintēētaab Yuutayeek!”

19 Kiikōryōōnyēē :bichoo Yēesu kirōkto mēt ānkung'utinyinē kibtaman ānkukutunyēē taayeenyii kuyēyē keey kule kākoonyit.

20 Yu /kāākiintosuur, /kiirēēkunēē siraanaa arraa /ānkiilookyi sirookyii choo bo kwaak nto tēē yoo, /kēēkwēryoot /bokēēkwērtoochi murtooywoontēēt.

/ Kikēēkwērtoochi Yēesu murtooywoontēēt / ānkiinchuruur

(Mataayo 27:32-44; Luuka 23:26-43; Yoowaana 19:17-27)

21 /Kēēmii /kēēbēetooy /kēētuyyēē chiito ake nyēē kibo kōōrēētaab Kurēēn. /Kikēēkuurēē chiichoo Simōōni nyēē ki kwaaniitaab Alekisaanta ākoo Ru-ufō. /Kēētuyyēē kuu nyooto, /kēēkērchinē koong' kukalab murtooywoontēētaab Yēesu.

22 Kikwēryoot :bichoo Yēesu ākoy yēē /kēēkuurēē Kolkoota, (kaayneet nyēē ibooru kule 'Rōkyēētaab Mēt').

23 Nto bēē kōōkoochi :bichoo Yēesu *tifaayiiik chēē /kikeetasee saakityeek* alak, kutay kuyye.

24 Kukwērtoochi :bichoo Yēesu murtooywoontēēt. Nto yu mākubchēchi keey sirookyii, kubar *sēkēēryēēt sukōōnkētēē kule ng'oo :nyēē mākuyib sireet nkōnō.

25 Ki asiistaab sōmōk nyēbo kōōrōōn, yu / kikeēkwērtoochinē Yēesu murtooywoontēēt.

26 /Kikiikēēsirchi kiito ake ng'aleek chēē kiyey /sikiitiilchi Yēesu meet chēē kimwooyē kule: BĀYTOOYIINTĒĒTAAB YUUTAYEEK.

15:19 Määrkö 14:65 15:21 Room. 16:13 * 15:23 /Kikēēyēyisye saakityeechaa kōōboot ng'wooninto. 15:24 Tyēēn. 22:18 15:26 Mat. 27:11

27 / Kikēēkwērtoochi nkicheek kibng'ōōkisiis āyēēng' murtooywōōsyēkwaa. / Kikiyyoong'tēē ake āwutaab taay nyēbo Yēēsu / ānkiyyoong'to ake nyēbo kaataam.†

29 Kiinchuruurē :biiko chēē kimurē yooto Yēēsu ānkukwērtooy mētēwook kumwoochinē kule, “Ntēē kwēēbērē :inyiing' +mēēturbuub *Kōōtaab Yēyiin ankiiteechee subak bēsyōōsyēk sōmōk?

30 Iraraach keyy naas. Irēkunēē murtooywoon-toonoo!”

31 Kiinchuruur :nkicheek mbo kibkōrōs chēē wōōyēch ākoo kāānēētikaab kiruutēk Yēēsu kumwoochinē keyy kule, “Kiisoobē :chiichi biiko alak, ntēē -mēēsoob keyy naas.

32 Kēēmāchē keekas ra kāārārōokiintoni kuurē keyy kule bāytooyiintēētaab *Isrāyēēliik. Yoo keemuuch kurēkunēē murtooywoontooni, +mākiyyēnchi.” Kiinchuruur :nkicheek kibng'ōōkisiisyēchoo kimii murtooywōōsyēkwaa.

Meetaab Yēēsu

(Mataayo 27:45-56; Luuka 23:44-49; Yoowaana 19:28-30)

33 Kichō :mēēnānēēt bēēt nyēē kiker kōōrēēt tukul, kung'eetee āsiiswēk lo ākoy āsiiswēk sokool.

34 Yu kayit āsiiswēk sokool kōōnchō :Yēēsu kule, “Yēyiintēēnyuu, Yēyiintēēnyuu, ntēē 'keebakaak-taa!”† (Kimwooyē yooto ām kuutiinyii kule, “Ēlōōy, Ēlōōy, lema sabaktani?”)

† 15:27 Tāsyinē :siruutēk alake kērēywoontooni 28: Kiityiich :yuutēyu siruutēkaab Yēyiin choo mwooyē kule, 'Kikeetasta kibng'ōōkisiis.' 15:27 Isa. 53:12 15:29 Yoowa. 2:19; Määrkö 14:58; Yoowa. 2:19 15:32 Tyēēn. 22:7; 109:25 15:33 Āmōōs 8:9 † 15:34 Tyēēn. 22:1

35 Yu kakas :biikaab lukēēt chēē kimii yooto, kulē, “Okas, miitē kukuurē *Eliiya.”

36 Kulabatee :chiito ake kiroonkuryēēt ankooluumta *tifaayiik chēē tāytāy. Kurutyi kiroonkuryoonoo kēētīt ānkōōyokoochi kuutiitaab Yēēsu ānkulē, “Okany keekas yoo mākuchō :Eliiya chokōōrēēkunēē murtooywoontooni!”

37 Kiinchō :Yēēsu ankung'et.

38 Yooto bakeenke, kukērēerunēē keey āyēēng' kuchakee barak ākoy ng'wēny :ankeet nyēē ki rikimim nyoo /kikiyēēlēē Kitōōkiitaab *Kōōtaab Yēyiin.

39 Yu kakas :chiito nyēē wōō nyēbo lukēētaab booryēēt‡ wōlēē kameeta :Yēēsu, kumwooy kule, “Kubooyiit man, ākoo Lakwataab Yēyiin :chiichi.”

40 Kikiyyoong'iis :chēēbyōōsōōk alake yēē lōō kutoobēnē kiyēē kiyēyāktōōs. Chēēbyōōsōōchoo alak ku Maaryaa nyēbo Maktaala, Sālōōmē ākoo Maaryaa kaametiitaab Yōōsē āk Yāākōbō nyoo mining'.

41 Kirubootē ānkiyēētyēēchinootē :chēēbyōōsōōchoo Yēēsu, yoo kimii Kalilaaya. Kimii :nkicheek chēēbyōōsōōk alake yooto chēē chaang' chēē kiinaam Yēēsu ākoy Yēērusālēm.

Wōlēē /kikeemuyta Yēēsu

(Mataayo 27:57-61; Luuka 23:50-56; Yoowaana 19:38-42)

42-43 Ki bēsyēēt :nyooto nyēē kichōbēē keey :Yuutayeeek kukānyoonu bēsyēētaab *Sabaato.

15:36 Tyēēn. 69:21 15:38 Chuy. 26:31-33; 2Tēt. 3:14; Ibu. 10:19-20 ‡ 15:39 Tāsyinē :siruutēk alake kule 'wōlēē kiinchōōyto āk'. 15:39 Mat. 27:11; Määrkō 1:1, 11 15:41 Luuka 8:2-3

Kimii :boontēēt ake nyēē / kikēēkuurēē Yōōsēēf nyēbo *kiriinkēētaab Arimataaya nyēē ki kiirwookiin nyēē kitookunoot ām *kōōkwēētaab Yuutayeek. Kikiikōōyēnchi :boontoonoo kule kichōōnēē :Yēēsu Kaab Yēyiin chokuyēk Bāytooyiintēēt nyoo / kikēēmii / kēēkānyē. Yu kakas :boontoonoo kule kaakuriik :āsiiswēk chēē toowu :bēsyēētaab *Sabaato ānkutākumii :Yēēsu murtooywoontēēt, kukāng' ānkuwo kaab *Bilaato wokusoom / kēēchāmchi kōōnēm muustaab Yēēsu sukumuy, kumanaarataarat :kōōrēēt.

⁴⁴ Kiilat :Bilaato yu kakas kule kaakume :Yēēsu. Kikuur chiito nyēē wōō nyēbo lukēēt ankuteebee kule, “Kaakume :Yēēsu, man?”

⁴⁵ Kumwoochi :nyoo kule, “Kaakume.” Kuchāmchi Yōōsēēf wokuyib muustaab Yēēsu.

⁴⁶ Kiwokwaal :Yōōsēēf ankeet ānkuwokōōrēēk muustaab Yēēsu ām murtooywoontēēt ankuratee ankaanaata. Kunam muusto ānkuwokōōtōōr kochonkeet ake nyēē / kikiikiiwōr. Nto yityo, kuwunukyi rwaanteet nyēē wōō kuker kochonkaanaa.

⁴⁷ Kikāsē :Maaryaa nyēbo Maktaala ākoo Maaryaa, kaametiitaab Yōōsē, yēē /kikeekonoree Yēēsu.

16

King'eetee :Yēēsu meet

(Mataayo 28:1-8; Luuka 24:1-12; Yoowaana 20:1)

¹ Yu kāākubēk :bēsyēētaab *Sabaato kukararakta :asiista, kuwo :Maaryaa nyēbo Maktaala, Sālōōmē, ākoo Maaryaa kaametiitaab Yāākōbō, wokwaal

mwaanik chēē boong'u nyēē anyiny subokooyi-ilee muustaab Yēesu.

² Yu kēērir :kōōrēēt, kubeeta mwaanichaa ākoy wōloo /kikēēmuchinē Yēesu.

³⁻⁴ Kumii kēelto, kutēēbootēē keyy kule, “Ng'oo :nyēē wokuwunuktoowēēch rwaantaanaa tēē nyoo ēē?” Yu kayit, kukasta, nto bēē kulē, / kiikēēwunukto rwaanteet kuyaatakay :kochonkeet.

⁵ Kōōwut kochong'. Yooto, kukas murēn nyēē kikiibuur āwutaab taay ām kochong'. Kikiilaach sireet nyēē lēēl anku kooy nyēē kiilēkēchēēchē miisin. Kumuuyo :chēēbyōōsōōchoo miisin yu kakas chiichoo.

⁶ Kumwoochi :chiichoo kule, “-Mōōmuuyē! Ānkētē kule kōōmāchē Yēesu nyēbo Nāāsārēēt nyoo / kōkēēkwērtoochinē murtooywoontēēt. Kaakung'eetee meet, neennyi māmii yu. -Mōōkāsē yu /kikiitōōrē!

⁷ Bōōmwoochi Bētērō ākoo rubiik chuut kule, ‘Makoonto :Yēesu Kalilaaya wōlēē +mābōōnyōōrchi kuu wōloo kimwooytoowook.’ ”

⁸ Kichuwunee :chēēbyōōsōōchoo kochonkaanaa nyēē kābōōtoon. Kilabat āmānāng'āloolchi chii ake tukul ām kēēltaab too.

Kiiboorchi keyy :Yēesu Maaryaa nyēbo Maktaala (Mataayo 28:9-10; Yoowaana 20:11-18)

[
⁹ King'eētēē :Yēesu meet kukāng'ēēyēn :kōōrēēt ām bēsyēēt nyēē kirubē bēsyēētaab *Sabaato. Nto chiito nyēbo taay kōōboorchi keyy :inee ku

Maaryaa nyēbo Maktaala, nyoo kiibēbēētoochinē tāmirmirook chēē miyootēch tisab.

¹⁰⁻¹¹ Kuwo :Maaryaa nyi bo Maktaala ākoy wōlēē kimii kuriiryēē :rubiikaab Yēēsu ānkumwoochi kule, “! Kaakas Yēēsu! Soboot!” Kuchweesta :rubiichoo ng'aleekyii.

*Kiiboorchi keey :Yēēsu rubiikyii āyēēng'
(Luuka 24:13-35)*

¹² Kikiikuwalak :eertaab Yēēsu kōōboorchinē keey rubiikyii āyēēng' chēē kimii kēēltaab too kukwoonēē Yēērusālēm.

¹³ Yooto, kooyeey :rubiichoo Yēērusālēm bokumwoochi chuut kule, “! Kaakeekas Yēēsu.” Kuchweesta :chuut ng'aleekwaa subak.

Kiiboorchi keey :Yēēsu rubiik choo ki taman āk akeenke

¹⁴ Ām lētuunoo, kōōboorchi keey :Yēēsu rubiik choo ki taman āk akeenke kumii kwoomiisyē. Kibōlchi :Yēēsu rubiichoo, kuuyu kitay kōōyēnchi kule kiimuuchē :inee kung'eetee meet ākoo mbo subak kule kichwees ng'aleekaab biiko choo kimwooy kule kiikukas inee ānkusoboot.

*Kimwoochi :Yēēsu rubiikyii bokwaamta
lōkōōywēk chēē kāroomēch*

¹⁵ Nto mii yoo, kumwoochi rubiikyii kule, “Obe kōōrōōsyēk tukul bōō-āmchinootē biiko tukul lōkōōywēk chēē kāroomēch.

¹⁶ Chii ake tukul nyēē kēēyēnwoo /ankeebatisan, makooraraach :Yēyiin. Nto nyoo kāmēēyēnwoo, +/ makiiruusta.

¹⁷ +/ Mākiikoochi biiko choo kēēyēnwoo kāāmuukēywēēk chēē imuuchē kuyey kiy nyēē -mēēmuuchē :chii ām nkuruukyii. Imuuchē ām kaayneenyuu, kōōbēbēetooy tāmirmirook chēē miyootēch kung'eētyēē biiko. Makung'alaal ng'ēlyēēbik chēē -mēēnkētē.

¹⁸ Yoo kanam eereen māyēyēē kiy, nto yoo kayye mbo ng'woonēēt mābākachē. Yoo kātiinyēē chii nyēē imnyoonē āwunnyēk ankusaay Yēyiin, kusobē :chiichoo.”

*/Kikēēyib Yēesu kuwo kibkōōnkōy
(Luuka 24:50-51; Yēyuutēk 1:9)*

¹⁹ Yu kaakoowaany :Mokoryoontēēt Yēesu kung'āloolchi rubiikyii, /kēēyib kuwo Kaab Yēyiin wokōōbuurēē āwutaab taay nyēbo Yēyiin.

Kyaamtaat :rubiik lōkōōywēk chēē kāroomēch

²⁰ Kiba :rubiik kōōrēēt tukul bokwaamta ng'aleekaab Yēesu. Yu kyoomtooy ng'aleechaa, kiyēyē ām kāāmuukēywēēkaab Yēesu tukuuk chēē -mēēmuuchē :chii kuyey. Tukuuchoto chēē kiyey biiko chēē chaang' kucham kule bo man :lōkōōywēchooto.]

16:16 Luuka 24:36-49; Yoowa. 20:19-23 **16:16** Mat. 28:19

16:16 Yēyuut. 2:38 **16:17** Yēyuut. 2:4; 8:7; 10:46; 16:18; 19:6; 1Kōōr. 12:10; 14:1-40 **16:18** Tyēēn. 91:13; Luuka 10:19; Yēyuut. 4:30; 5:16; 8:7; 28:5; Yāāk. 5:14-15 **16:19** Määrkō 12:36; Luuka 24:50-51; Yēyuut. 1:9 **16:20** Ibu. 2:4

Biibilya Nyēē Tiliil
New Testament in Sabaot (KE:spy:Sabaot)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Sabaot

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

Printed book ISBN 9966002030

The New Testament

in Sabaot

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 5 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022

c68c9dca-518f-544b-a52e-82240cf64928